Menneskerettighederne

Sådan går det med de største danske virksomheders due diligence-indsats og rapportering

Udarbejdet af Amanda Obitz Mogensen, Danwatch. Forsidefoto: Shafiur Rahman.

Danwatch
undersøgende journalistik

Kapitel 1: Sagen kort **3**
Resume: Det fandt vi ud af **4**
Kapitel 2: Virksomheder, sektorer og særlige risici **7**
1. Energi 7
2. Fødevarer 8
3. Tekstil og accessories 8
Kapitel 3: Det har vi undersøgt **9**
Energisektoren 10
Ørsted 10
Sager i offentlighedens søgelys: Ørsted i Rusland 11
Ørsteds kommentarer 15
Vestas 16
Sager i offentlighedens søgelys: Vestas i Kenya og Mexico 17
Kommentar fra Vestas 21
United Shipping & Trading Company (USTC) 22
Sager i offentlighedens søgelys: Dan-Bunkering i Rusland 22
Kommentar fra Dan Bunkering 25
Fødevaresektoren 25
Arla 25
Sager i offentlighedens søgelys: Arla i Indonesien 26
Kommentar fra Arla 29
Carlsberg 30
Sager i offentlighedens søgelys: Carlsberg i Nepal 31
Kommentar fra Carlsberg 34
Danish Crown 34
Kommentar fra Danish Crown 38
Tekstil og accessories 39
Bestseller 39
Sager i offentlighedens søgelys: Bestseller i Myanmar 40
Kommentar fra Bestseller 44
Pandora 45
Sager i offentlighedens søgelys: Pandora i Thailand 45
Kommentar fra Pandora 49
JYSK 50
Bilag 1: Ørsteds svar **53**

Kapitel 1: Sagen kort

Store virksomheder skal ifølge årsregnskabsloven[1] supplere ledelsesberetningen med en redegørelse for samfundsansvar. Virksomhederne skal som minimum offentliggøre oplysninger om miljøforhold, herunder virksomhedens arbejde med at reducere klimapåvirkningen ved virksomhedens aktiviteter, sociale forhold, personaleforhold og forhold vedrørende respekt for menneskerettigheder, bekæmpelse af korruption og bestikkelse. Oplysningerne skal sikre forståelsen af virksomhedens udvikling, resultat og situation samt den påvirkning, som virksomhedens aktiviteter har på disse forhold. Lovkravet i årsregnskabsloven udgør Danmarks implementering af EU's Direktiv om ikke-finansiel rapportering, som skal bidrage til at sikre gennemsigtig og ansvarlig adfærd i erhvervslivet samt til bæredygtig og ansvarlig vækst i EU. [2]

I Danmark foreligger der indtil videre kun få analyser af, hvordan det er gået med implementeringen af EU's Direktiv om ikke-finansiel rapportering, især hvad angår danske virksomheders rapportering og indsats på menneskerettighedsområdet. Amnesty International Danmark har derfor bedt Danwatch se nærmere på, hvordan ni af de største danske virksomheder foretager rapportering om deres indsats på menneskerettighedsområdet. Amnesty har medfinansieret undersøgelsen, men har ikke haft nogen indflydelse på undersøgelsens indhold og konklusioner.

Undersøgelsen tager udgangspunkt i tre sektorer, der har betydelige internationale aktiviteter og eksport samt stor betydning for dansk økonomi:

1) energi
2) fødevarer
3) tekstil/accessories

De udvalgte virksomheder er de største i de respektive sektorer baseret på omsætning, resultater og antal ansatte[3], og de har alle aktiviteter i lavindkomstlande[4].

Med udgangspunkt i FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv (UNGP) og the UN Guiding Principles Reporting Framework har vi undersøgt, hvordan de udvalgte virksomheder rapporterer om deres commitment og due diligence processer på

[1] https://danskelove.dk/%C3%A5rsregnskabsloven/99a
[2] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX:32014L0095
[3] Børsen: https://karrierelink.borsen.dk/jobsoeger/soeg_virksomhed.html
[4] Jf. Verdensbankens DACs liste:
http://www.oecd.org/dac/stats/documentupload/DAC_List_ODA_Recipients2014to2017_flows_En.pdf

menneskerettighedsområdet[5], nærmere bestemt hvorvidt de har forpligtet sig til at respektere menneskerettighederne og har politikker for menneskerettigheder på plads, om de identificerer særlige risici knyttet til deres aktiviteter, og om de har handlingsplaner for at udbedre aktuelle og potentielle negative påvirkninger af menneskerettighederne. Vi har også set på, om virksomhederne offentligt redegør for, hvordan de har håndteret aktuelle menneskerettighedskrænkelser samt hvorvidt håndteringen har været effektiv. De fire forhold - 1) respekt for menneskerettighederne, 2) identifikation af risici ved deres aktiviteter, 3) handlingsplaner og 4) kommunikationen om evt. negativ påvirkning af menneskerettighederne - er centrale elementer i FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv.

Resume: Det fandt vi ud af

Har virksomheden politikker og retningslinjer på plads, der forklarer virksomhedens forpligtelse overfor menneskerettigheder?

- Alle ni virksomheder forpligter sig til at respektere menneskerettighederne i deres aktiviteter.

Identificerer virksomheden specifikke risici for negative påvirkninger af menneskerettighederne?

- 6 ud af 9 virksomheder identificerer særlige risici i deres aktiviteter.
- 3 virksomheder har ikke identificeret særlige risici for at påvirke menneskerettighederne negativt i deres aktiviteter (USTC, Carlsberg og Danish Crown)

Der er stor forskel på, hvordan særlige risici er beskrevet. De er ofte formuleret i generelle termer og ikke kontekstspecifikt:

- Vestas og Pandora fremhæver særlige risici, *fordi der er særlige risici i deres branche.*
- Jysk definerer kun særlige risici inden for slaveri og menneskehandel.

[5] https://www.ohchr.org/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf Principle 17: "In order to identify, prevent, mitigate and account for how they address their adverse human rights impacts, business enterprises should carry out human rights due diligence. The process should include assessing actual and potential human rights impacts, integrating and acting upon the findings, tracking responses, and communicating how impacts are addressed."

- Bestseller har defineret en særlig risiko for udokumenteret arbejde i Tyrkiet, men har ikke defineret yderligere særlige risici.
- Ørsted definerer særlige risici generelle for egne aktiviteter og i varekæden.
- Arla har defineret særlige risici generelt for koncernen *og* har som den eneste offentliggjort særlige risici for fem lande, de arbejder i.

Er der specifikke handlingsplaner i forhold til virksomhedens potentielle og aktuelle menneskerettighedspåvirkninger tilgængelige på deres website?

- Bestseller har specifikke handlingsplaner i forhold til udokumenteret arbejde i Tyrkiet.
- Ørsted har specifikke bæredygtighedsprogrammer, hvor der også beskrives konkrete handlinger for det kommende år.
- Arla har specifikke handlingsplaner i forhold til de lande, hvor de har lavet risikovurderinger vedr. menneskerettigheder.
- Vestas fokuserer på at investere i lokalsamfundet og evaluere projektudbud.
- USTC, Carlsberg, Danish Crown og Jysk har ingen konkrete tilgængelige handlingsplaner omhandlende menneskerettighederne, men det fremgår, at alle monitorerer eller auditerer deres varekæde i forskelligt omfang.

Viser virksomhedens afrapportering, at virksomheden effektivt har håndteret konsekvenserne af deres eventuelle påvirkninger af menneskerettighederne?

(*Hovedsageligt vurderet med udgangspunkt i de konkrete cases behandlet i denne rapport)*

- Nogle af virksomhederne afrapporterer, at de har håndteret deres eventuelle negative påvirkning af menneskerettighederne, men det fremgår ikke, hvor effektiv denne håndtering har været. Det vil sige, at der ikke fremgår konkrete resultater, der viser, at de pågældende tiltag har forbedret en situation, hvor virksomheden har påvirket menneskerettighederne negativt.
- 3 af virksomhederne (Arla, Carlsberg og Danish Crown) har afrapporteret på konkrete negative påvirkninger af menneskerettighederne, som de har været involveret i de seneste to år.
- 6 af virksomhederne har ikke afrapporteret konkrete negative påvirkninger af menneskerettighederne, som de har været involveret i for de seneste to år (Bestseller, USTC, Vestas, Pandora, Ørsted, Jysk).

Se alle svar her

Metode

FNs retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv (UNGP) er ikke juridisk bindende, men vejledende principper, der gælder for alle virksomheder i alle lande. Ifølge UNGP har alle virksomheder ansvar for at respektere menneskerettighederne,

det vil sige undgå at overtræde andres menneskerettigheder og adressere de negative påvirkninger af menneskerettighederne, som de måtte blive involveret i.[6] Dette gælder også, når stater fejler med hensyn til at leve op til deres ansvar om at beskytte menneskerettighederne. Et bærende princip under FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv er *due diligence,* hvilket kan oversættes til en virksomheds risikovurdering af, hvorvidt og hvordan virksomheden risikerer at påvirke menneskerettighederne negativt, handlingsplaner for, hvordan disse risici forebygges, opfølgning, monitorering og afbødning af evt. negativ påvirkning af menneskerettighederne samt rapportering om indsatsen.
Ifølge FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv bør virksomheder have en menneskerettighedspolitik , hvori virksomhedens håndtering af eventuelle påvirkninger af menneskerettighederne er beskrevet. Virksomhedens *human rights policy, politikken for menneskerettigheder,* skal være godkendt på ledelsesniveau, udarbejdet med relevant ekspertise og være offentlig tilgængelig, og den skal være kommunikeret både internt og eksternt til alle medarbejdere, forretningspartnere og andre relevante samarbejdspartnere og interessenter. Sidst men ikke mindst skal menneskerettighedspolitikken også integreres i konkrete handlingsplaner.[7][8]

Konkret anvender denne rapport UNGP Reporting Framework, der trin for trin guider virksomheder til at foretage due diligence for menneskerettigheder. For hver enkelt virksomhed har vi taget udgangspunkt i konkrete sager, der har fundet sted siden 2017, hvor virksomhederne enten via deres egne, datterselskabers eller underleverandørers aktiviteter har påvirket menneskerettighederne negativt. Da *offentliggørelse* er en central del af UNGP Reporting Framework, har vi gennem open source research set på, hvorvidt virksomheden offentligt har kommunikeret deres håndtering af den givne sag. Er identifikation af særlige risici, handlingsplaner og minimering af disse risici i kontekst til specifikke lande eller aktiviteter på plads? Og har virksomheden kommunikeret til offentligheden hvilke menneskerettighedskrænkelser, de har identificeret, og hvordan de har håndtere dem?

Rapporten søger ikke at lave en rangliste over, hvilke virksomheder, der har den bedste due diligence på menneskerettighedsområdet, men søger snarere at give et billede af, hvordan nogle af Danmarks største virksomheder rapporterer om deres due diligence dvs. deres påvirkning og håndtering af menneskerettighedspåvirkninger.

Vi har derfor udelukkende undersøgt informationer, som offentligheden allerede har kendskab til. Det vil sige virksomhedernes offentliggjorte politikker for menneskerettighedspåvirkninger, (eks. *ESG, Code of Conducts, Human rights Policies*),

---

[6] UN Human Rights Council, 2011, *Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations 'Protect, Respect and Remedy' Framework*, HR/PUB/11/04. Tilgængelig på: https://www.ohchr.org/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf, artikel 11
[7] UN Human Rights Council, 2011, *Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations 'Protect, Respect and Remedy' Framework*, HR/PUB/11/04, artikel .16. Tilgængelig på: https://www.ohchr.org/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf
[8] Un Guiding Principles Reporting Framework. "Governance of Respect for Human Rights". Tilgængelig på: https://www.ungpreporting.org/reporting-framework/governance-of-respect-for-human-rights/policy-commitment/

samt årsrapporter og evt. rapporter om CSR- og bæredygtighed og anden ikke-finansiel afrapportering samt informationer offentliggjort på virksomhedernes hjemmeside, der har været tilgængelig i research-perioden i januar og februar 2020 samt opfølgende research i juli 2020. Derudover har vi researchet sager, der har været i offentlighedens søgelys i den nævnte periode. Alle virksomhederne har haft lejlighed til at gennemlæse og kommentere deres egen case før udgivelse.

Kapitel 2: Virksomheder, sektorer og særlige risici

Ifølge UNGP Reporting Framework bør virksomheder identificere menneskerettigheds-problematikker, der er særlige i konteksten af deres specifikke aktiviteter[9]. De særlige risici er de risici, hvor aktiviteterne vurderes at kunne have den mest alvorlige og negative indvirkning på menneskerettighederne. Identificering af en virksomheds særlige risici er nødvendig for at fokusere virksomhedens indsatser på menneskerettighedsområdet.

Vi har udvalgt de tre største virksomheder indenfor henholdsvis energi, fødevarer og tekstil. Inden for hver sektor er der særlige risici for påvirkning af menneskerettighederne.

1. Energi

Uanset om der er tale om olie, gas, vand, vind eller sol, består energisektoren hovedsageligt af virksomheder, der arbejder med udvinding af naturressourcer, og der er derfor en del risici forbundet til miljø, jordrettigheder og påvirkning af lokalbefolkninger, de steder, hvor naturressourcer udvindes til energi.

Eksempler på særlige risici i energisektoren[10]:

[9] UN Guiding principles Reporting Framework. "Salient Human Rights Issues". Tilgængelig på: https://www.ungpreporting.org/resources/salient-human-rights-issues/

[10] OECD, 2017, *OECD Due Diligence Guidance for Meaningful Stakeholder Engagement in the Extractive Sector, s. 45-47. Tilgængelig på: https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264252462-en.pdf?expires=1578474476&id=id&accname=guest&checksum=BD634945766E70557CA50B43B1476CEA*

- Oprindelige folks rettigheder
- Fordrivelse og tab af adgangen til traditionel jord og levevis
- Retten til en passende levestandard
- Retten til mad
- Retten til sundhed
- Retten til et hjem
- Ret til liv, frihed og personlig sikkerhed
- Retten til ytringsfrihed
- Retten til frihed fra diskrimination

2. Fødevarer

OECD og FNs Landbrugsorganisation (FAO) har udviklet en vejledning for Ansvarlige Varekæder i Landbrug (2016)[11], der peger på særlige risici for virksomheder i fødevaresektoren. Vejledningen er udarbejdet med henblik på bl.a. fiskeri, landbrug og fødevaresystemer.

Eksempler på særlige risici i fødevareindustrien:

- *Underbetaling*
- *Børnearbejde*
- *Tvangsarbejde*
- *Sundhed og sikkerhed*
- *Retten til organisering*
- *Skade på miljø og klima*
- *Diskrimination*
- *Migrantarbejderes rettigheder*
- *Retten til mad*
- *Ret til jord og adgang til naturressourcer*
- *Retten til rent vand og sanitet*

[11] OECD, 2016, *The OECD-FAO Guidance for Responsible Agricultural Supply Chains.* Tilgængelig på: http://mneguidelines.oecd.org/OECD-FAO-Guidance.pdf

3. Tekstil og accessories

Danske virksomheder i tekstilbranchen har ofte leverandører i lande, hvor lovgivningen ikke lever op til internationale retningslinjer for menneskerettigheder. Derfor er der ofte særlige risici forbundet med produktion og leverandører. Tekstilsektoren omfatter også accessories, hvor der er særlige risici forbundet med udvinding af mineraler og metaller:

Eksempler på særlige risici i mode- og tekstilindustrien[12]:

- *Børnearbejde*
- *Diskrimination (mindretal udsættes for dårligere løn og dårligere jobs)*
- *Seksuelle overgreb*
- *Tvangsarbejde*
- *Urimelig arbejdstid*
- *Arbejdsulykker*
- *Fagforeninger forbydes eller ignoreres*
- *Underbetaling*
- *Farlige kemikalier*
- *For højt vandforbrug i områder med vandmangel*
- *Korruption og bestikkelse*

Særlige risici forbundet med produktion og handel af mineraler og metaller:

- *Tortur*
- *Tvangsarbejde*
- *Børnearbejde*
- *Seksuel vold*

[12] Mæglings- og klageinstitutionen for ansvarlig virksomhedsadfærd, 2019. *Samfundsansvar, Vejledning til små og mellemstore virksomheder i mode- og tekstilbranchen.* Tilgængelig på: https://virksomhedsadfaerd.dk/file/673201/vejledning-smv-samfundsansvar-mode-og-tekstilbranchen.pdf

Kapitel 3: Det har vi undersøgt

UNGP Reporting Framework er en principiel ramme for, hvordan virksomheder kan være gennemsigtige i forhold til, hvordan de respekterer menneskerettighederne i praksis. Selvom virksomhedsrapportering næppe dækker alle de spørgsmål, der er bekymrende for alle interessenter, bør rapporteringen ifølge UNGP Reporting Framework give tilstrækkelig indsigt i virksomhedens intentioner, praksis og resultater med henblik på at skabe et grundlag for en informeret dialog.

Følgende spørgsmål kommer fra UNGP Reporting Framework, som vi har anvendt til at undersøge virksomhedernes rapporteringsniveau. I undersøgelsen er hver virksomhed først præsenteret kort, hvorefter en case vedrørende virksomhedens påvirkning af menneskerettighederne de seneste år, er udvalgt.

1. Har virksomheden offentligt tilgængelige retningslinjer, der forklarer virksomhedens forpligtelse overfor menneskerettighederne?
    - er de godkendt på ledelsesniveau?
    - har virksomheden fået ekstern bistand mht. til formulering af politikken?
2. Identificerer virksomheden specifikke risikovurderinger af menneskerettighederne? (ift. deres produkter, lande, de opererer i, eller andre kontekstuelle udfordringer?)
3. Har virksomheden fået input fra andre stakeholders ift. risikovurderinger? (eks. eksperter, rettighedshavere)
    - Hvorfor er de blevet konsulteret?
4. Er der specifikke handlingsplaner ift. virksomhedens potentielle påvirkninger af menneskerettigheder tilgængelige på deres website? (med fokus på identificerede risici)
5. Viser virksomhedens afrapportering (for en specifik case), at virksomheden effektivt har håndteret konsekvenserne af deres evt. påvirkninger af menneskerettighederne[13]?
6. Viser virksomhedens afrapportering, at de i øvrigt har håndteret konsekvenserne af øvrige påvirkninger af menneskerettighederne?
    - Hvordan afrapporterer virksomhederne?
7. Hvordan har virksomheden håndteret det i lande, hvor der er særlig risiko?

[13] UN Guiding principles Reporting Framework. "Tracking Performance" Tilgængelig på: ttps://www.ungpreporting.org/reporting-framework/management-of-salient-human-rights-issues/tracking-performa nce-remediation/

8. Hvordan har virksomheden fulgt op på evt. anklager mod dem i offentligheden/pressen?

Energisektoren

De tre største danske virksomheder i energisektoren målt på omsætning

Ørsted (67.8 mia kr)
Vestas (90.4 mia kr)
USTC - United Shipping & Trading Company (76 mia kr)

Ørsted

Virksomhedens profil
Ørsted A/S køber og sælger energi. De udvikler, opfører og driver også onshore- og offshore vindmølleparker samt solenergi og energilagringsanlæg[14]. Virksomheden med hovedsæde i Fredericia har 6.500 medarbejdere på verdensplan[15] [16]. I 2019 havde Ørsted en omsætning på 67,8 milliarder dk[17].

Ørsted er i 2020 blevet kåret som verdens mest bæredygtige virksomhed af Corporate Knights i deres Global-100 index[18]. Virksomheden har, siden den i 2017 frasolgte en stor del af sin gas og kul og skiftede navn fra DONG (Dansk Olie og Naturgas), fokuseret på at omstille til grøn energi.

Ørsteds egne aktiviteter inkluderer elværker og vindmølleparker i Tyskland, Danmark, Taiwan, Storbritannien og USA. Forretningen er baseret på at producere, distribuere, handle og sælge energi. De har 22.000 leverandører af forskellige størrelsesorden og type[19]. Ørsted sælger derudover forskellige former for energi videre til Sverige, Tyskland og Storbritannien[20].

[14] Ørsted: https://orsted.com/da/Investors
[15] Ørsted: https://datacvr.virk.dk/data/visenhed?enhedstype=virksomhed&id=36213728
[16] Ørsted, *Annual report 2019*, s. 37
[17] Ibid.
[18] Ørsted: https://privat.orsted.dk/verdens-mest-baeredygtige-virksomhed/
[19] Ørsted, *Sustainability Report 2019*, s. 21
[20] Ørsted, *Annual report 2019*, s. 30

I 2016 blev Ørsted børsnoteret, og den danske stat er i dag hovedaktionær med 50,1 % ejerskab, mens SEAS-NVE Danmark ejer 7,28 % og forskellige andre finansielle aktører ejer resten af virksomheden i mindre andele [21].

Sager i offentlighedens søgelys: Ørsted i Rusland

I 2006 indgik virksomheden under det daværende navn Dong A/S en 20-årig kontrakt med det delvist statsejede russiske energiselskab Gazprom[22]. Som følge af aftalen har Gazprom leveret gas til Danmark siden 2011 gennem den nordeuropæiske rørledning Nord Stream. En stor del af den gas, som Gazprom sælger, stammer fra området Yamal Peninsula, hvor det oprindelige nomadefolk Nenets har boet i flere tusinde år[23].

I 2000'erne påbegyndte Gazprom at udvinde olie og gas i området. I 2012 begyndte den første gas-udvinding fra Bovanankovoreservatet, hvorfra gas bliver sendt til Europa[24]. I de første syv måneder af 2018 købte Danmark 1,1 milliarder kubikmeter gas af Gazprom, hvoraf Ørsted var den største aftager[25]. Ørsted sælger størstedelen af gassen videre til andre lande i Europa, da der udvindes nok gas til Danmarks eget forbrug i Nordsøen[26]. En stor del af gassen kommer fra rørledningen *North Stream*, der er koblet på en yderligere rørledning, som når helt op til Yamal-regionen og Bovanankovoreservatet[27]. Det fremgår af Ørsteds årsrapport, at de tjente 390 millioner kroner på *Gas markets and Infrastructure* i 2019[28].

Gazproms aktiviteter er blevet anklaget for at skabe problemer for de oprindelige folk i Yamal-provinsen, Nenets, der hovedsageligt lever af rendrift og jagt. Men det bliver sværere og sværere, efterhånden som Gazprom ekspanderer sine operationer[29]. Blandt andet er Gazprom i gang med at opføre en jernbane på tværs af rensdyrenes migrationsruter, der er essentielle for en stor del af de oprindelige folks levevis[30]. Ifølge Greenpeace Rusland er 170 tusinde hektar af rensdyrenes områder til græsning allerede påvirket, og 165 familier er forflyttet fra området på grund af gasudvinding[31].

---

[21] Ørsted: https://orsted.com/da/Investors/Shares
[22] Gazprom: http://www.gazpromexport.ru/en/partners/denmark/
[23] The Guardian. 2019. "A world of fire and ice: life with the Nenets - in Picture." Tilgængelig på: https://www.theguardian.com/artanddesign/gallery/2019/aug/21/a-world-of-fire-and-ice-life-with-the-nenets-in-pictures
[24] North Stream, *Transporting Russian Natural Gas to Western Europe*, December 2013
[25] Jyllands posten. 2018. "Fakta: Køb af russisk gas er seksdoblet på fem år" https://jyllands-posten.dk/politik/ECE10786446/fakta-koeb-af-russisk-gas-er-seksdoblet-paa-fem-aar/
[26] Ibid.
[27] Gazprom: https://www.gazprom.com/projects/yamal/
[28] Ørsted, *Annual report 2019*, s. 49
[29] National Geographic They Migrate 800 Miles a Year. Now It's Getting Tougher. https://www.nationalgeographic.com/magazine/2017/10/nenets-yamal-herders-energy-development/
[30] Ibid.
[31] Greenpeace Russia, *Working paper: Observations of some conflicts between indigenous populations and oil, gas and coal companies in the Russian Federation*

Lokalbefolkningen fortæller hvordan deres migrationsruter bliver ødelagt, og at der jævnligt bliver opført ny infrastruktur uden, at de bliver informeret[32].

I et arbejdspapir fra Greenpeace Rusland, der arbejder i regionen, fremgår det, at Nenets-befolkningen er bekymret for de 1350 km jernbane og 770 km olie- og gasrørledninger, der er ved at blive opført [33]. Der er ingen lovgivning i Rusland, som beskytter oprindelige folks ret til *Free, Prior and informed Consent (FPIC),* og landet har heller ikke ratificeret ILO-konvention 169 om oprindelige folks rettigheder[34].

Ifølge ngo'en International Work Group for Indigenous Affairs (IWGIA) er yamal-regionen lukket for offentligheden, og det er ekstremt svært at finde ud af, hvordan det præcist påvirker de 3.500 oprindelige folk, der har rendrift i området[35]. IWGIA vurderer, at Ruslands aktiviteter er i strid med FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv[36].

Har virksomheden politikker og retningslinjer på plads, der forklarer virksomhedens forpligtelse overfor menneskerettigheder?
I Ørsteds 'Etiske regelsæt for samarbejdspartnere', som er en del af alle kontrakter med Ørsteds samarbejdspartnere, fremgår det, at Ørsted og deres underleverandører samt joint ventures forpligter sig til at respektere menneskerettigheder, herunder arbejdstagerrettigheder. Ørsted fremhæver her deres: "minimumsforventninger for aktiviteter", hvor det fremgår, at forretningspartnere skal:

- Forbyde brug af børnearbejde
- Gå i dialog med lokalsamfund, der påvirkes af aktiviteter
- Udvise fornøden omhu i konfliktzoner og ikke yde økonomisk bistand til de stridende parter
- Sikre sig, at de ikke bruger konfliktmineraler
- Ikke diskriminere personer i forbindelse med ansættelses- og arbejdsforhold
- Respektere arbejdstageres ret til foreningsfrihed og ret til overenskomstforhandlinger
- Undgå chikane, misbrug og disciplinære foranstaltninger[37]
- Sikre et sundt og sikkert arbejdsmiljø
- Forhindre menneskehandel, tvangs- og gældsarbejde
- Overholde gældende love om løn
- Tilstræbe at minimere deres negative indvirkninger på miljøet

[32] National Geographic. Gleb Raygorodetsky. 2017. "They migrate 800 miles every year. Now it's getting tougher". Tilgængelig på: https://www.nationalgeographic.com/magazine/2017/10/nenets-yamal-herders-energy-development/
[33] Greenpeace Russia, *Working paper: Observations of some conflicts between indigenous populations and oil, gas and coal companies in the Russian Federation*
[34] IWGIA. *Indigenous world 2019 Russia.* Tilgængelig på: https://www.iwgia.org/en/russia/3369-iw2019-russia?highlight=WyJuZW5ldHMiXQ==
[35] ibid
[36] ibid.
[37] Disciplinære foranstaltninger kan dog træffes, hvis alle medarbejdere er behørigt informeret.

Ørsted har tyve *'Modern Slavery Act statements'* tilgængelig på deres hjemmeside for tyve af deres datterselskaber. De er alle underskrevet af de administrerende direktører i hvert selskab og dateret gældende regnskabsåret 2019. Derudover forpligter Ørsted sig til at overholde menneskerettighederne i deres Sustainability Commitment.

Identificerer virksomheden specifikke risici for negative påvirkninger af menneskerettighederne?
I Ørsteds *Sustainability report 2019* skriver Ørsted, at de identificerer deres *særlige risici for overtrædelse af menneskerettigheder* gennem screeninger og konstant tilpasser relevante bæredygtighedsprogrammer for at formindske risici[38].

I deres egne aktiviteter identificerer de potentielle menneskerettighedsrisici for at være: *usikre arbejdsforhold, diskrimination samt overtids- og stress-relateret udbrændthed*[39].

Ørsted har identificeret større risici for alvorlige menneskerettighedskrænkelser i deres varekæde end i deres egne aktiviteter, hovedsageligt i forhold til *tvangsarbejde*. Fremover vil Ørsted derudover have fokus på *risiko forbundet med deres brug af mineraler og metaller*[40], der skal formindskes via samarbejde med leverandører, NGO'er og sektorens stakeholderinitiativer.

Derudover fremgår det, at de fortsat arbejder på at tilpasse deres *Responsible Business Partner Program* med FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv med konsulentfirmaet TwentyFifty, der er specialiseret i menneskerettigheder [41].

Er der specifikke handlingsplaner i forhold til virksomhedens potentielle og aktuelle menneskerettighedspåvirkninger tilgængelige på deres website?
Ørsted har et *Responsible business partner program* (RPP-programmet), hvor de samarbejder med leverandører og joint ventures om at forbedre sociale, miljømæssige og etiske problemstillinger samt sikre, at de overholder Ørsteds etiske regelsæt for samarbejdspartnere [42]. De tre grundlæggende principper for leverandørsamarbejder er at identificere muligheder for forbedringer i forhold til Ørsteds etiske forpligtelser. Med dette princip beskriver de blandt andet, at de forventer, at deres direkte leverandører selv foretager en risikobaseret due diligence af deres leverandører.

[38] Ørsted, *Sustainability report 2019*, s. 46
[39] ibid.
[40] ibid.
[41] ibid.
[42] Ørsted: https://orsted.com/da/Sustainability/Our-strategy/responsible-business-partner-programme

Ørsteds præsenterer 20 bæredygtighedsprogrammer i deres *Sustainability Report 2019,* hvoraf nogle af dem handler om at adressere menneskerettighedsforhold:

- Nr. 10 handler om lokalbefolkninger og skal forebygge potentielle negative påvirkninger af transitionen til grøn energi.
- Nr. 12, 16, 17, og 18, er forskellige programmer, der skal minimere potentielle negative påvirkninger med deres virksomhedsaktiviteter[43].

Til hvert bæredygtighedsprogram er der beskrevet en konkret fremgangsmåde til forbedring på området. Eksempelvis fremgår det i bæredygtighedsprogram nr. 10 om lokalbefolkninger, at Ørsted går i åben dialog med aktører hos lokalbefolkningerne, hvor de opererer.

Det fremgår også, at de under bæredygtighedsprogram 18 foretager risikoscreeninger på leverandører baseret på forretningsomfanget, det vil sige kontraktens størrelsesomfang [44].

Det fremgår af Ørsteds klimahandlingsplan, at de frem mod 2032 vil reducere deres gashandel og derfor ikke vil forny deres langvarige forsyningsaftale med Gazprom, der varer indtil 2031[45]. Men der foreligger ingen handlingsplaner for, hvordan Ørsted vil undgå potentielle menneskerettighedskrænkelser i Gazproms aktiviteter. De har ikke vurderet lokalbefolkninger som en særlig risiko ved udvinding af naturressourcer generelt men kun ved deres nye aktiviteter med vedvarende energi.

Viser virksomhedens afrapportering, at virksomheden effektivt har håndteret konsekvenserne af deres eventuelle påvirkninger af menneskerettighederne?
Ørsted afrapporterer gennem *ESG performance* (*environmental, social and governance*) rapportering, der udkommer kvartalsvis. Den sidste i året inkluderer det fulde kalenderår. Her indgår indikatorer i konkrete tal på håndtering af potentielle menneskerettighedskrænkelser. Eksempelvis fremgår det i *ESG performance report 2019*, at de har lavet 120 forbedringsplaner på baggrund af deres vurderinger i 2019 [46].

Der afrapporteres derudover i deres bæredygtighedsrapport, hvor de præsenterer fremskridt på hvert enkelt bæredygtighedsprogram. Eksempelvis fremgår det af Ørsteds *Sustainability report 2019*, at de igennem screeninger har identificeret en risiko hos leverandører b.la. ansættelsesforhold, der inkluderer vikarer med kontrakter, der i praksis forhindrer opsigelse af ansættelse på grund af gældsbånd, tilbageholdelse af migrantarbejderes pas samt leverandører med overdreven overarbejde[47]. Emner som ifølge Ørsteds rapportering er blevet håndteret af leverandørerne.

[43] Ørsted, *Sustainability report 2019*, s. 46
[44] Ørsted, *Sustainability report*, s. 46
[45] Ørsted: https://orsted.com/da/Sustainability/climate-action-plan/supply-chain-and-energy-trading
[46] Ørsted, *ESG performance report 2019*
[47] Ørsted, *Sustainability report*, s. 46

Ørsted har ikke afrapporteret på risici ved at have Gazprom som leverandør, og det fremgår derfor heller ikke, hvordan denne situation er håndteret.

Ørsteds kommentarer

I forhold til ekstern bistand om formuleringer
Vi har ikke beskrevet eksternt, hvordan vores retningslinjer er udarbejdet. Vi fik dog i forbindelse med vores væsentligste opdatering i 2014, bistand fra Business for Social Responsibility (BSR). I 2018 fik vi endvidere lavet en benchmark af vores retningslinjer med bistand fra Ernst & Young.

I forhold til handlingsplaner for særlige risici
Da Ørsted (dengang DONG) havde et højt kulforbrug var lokalbefolkningsproblematikker særligt væsentlige for vores RPP program. Med udfasningen af kul, og fokus på off-shore vind, blev det mere væsentligt at fokusere på andre menneskerettighedproblematikker, herunder i særlig grad arbejdstagerrettigheder.

Ansvarlig leverandørstyring
"Vores Code of Conduct er løbende blevet udviklet i takt med nyere retningslinjer som fx FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv og OECD's Retningslinjer for multinationale virksomheder. Blandt andet tilføjede vi i 2014 en bestemmelse om, at leverandører skal konsultere lokalsamfundet, herunder oprindelige folk. Vores program for ansvarlig leverandørstyring anvender en risikobaseret tilgang, hvor produktionsland, produktionskategori samt vores mulighed for at påvirke leverandørens praksis indgår i risikovurderinger, samt en årlig vurdering af de største igangværende kontrakter på tværs af forretningen. På baggrund af risikovurderingerne foretager vi hvert år en række audits af, hvor godt leverandørere lever op til vores forventninger. I de tilfælde, hvor leverandører ikke lever op til forventninger, samarbejder vi med leverandørerne om at implementere forbedringer. I 2019 foretog Ørsted 18 audits med fokus på menneskerettigheder og 306 audits med fokus på menneskers sikkerhed." (Se Ørsteds fulde svar i bilag 1)

Det fremsendte materiale
I den konkrete case om Gazprom er der som nævnt tale om en kontrakt, som blev indgået af det daværende DONG Energy i 2006. På det tidspunkt, hvor kontrakten blev indgået, var vores Code of Conduct endnu ikke formuleret og indført, og derfor er Code of Conduct ikke en del af kontrakten med Gazprom. Udformningen af kontrakten med Gazprom giver ikke mulighed for, at vi efterfølgende har kunnet kræve Code of Conduct indført i

kontrakten. Og som nævnt, kan vi ikke opsige aftalen. Derfor har vi ikke noget formelt grundlag for at kræve oplysninger eller foretage inspektioner for at undersøge spørgsmål, som vedrører mulige overtrædelser af vores Code of Conduct. (se Ørsteds fulde svar i bilag 1)

Vestas

Virksomhedens Profil

Vestas Wind Systems A/S er en dansk vindmøllefabrikant grundlagt i 1986 med hovedsæde i Århus[48]. I 2019 havde Vestas en omsætning på omkring 90,4 milliarder kroner[49]. Vestas er registreret som et aktieselskab, hvor der på nuværende tidspunkt ikke er ejere med kapitalposter på mere end 5%[50]. Vestas er altså ejet af en lang række investorer. I 2019 havde Vestas 130.349 navnenoterede aktionærer, der ejede 97 % af selskabets aktiekapital[51].

Vestas har mere end 25.542 ansatte på verdensplan[52], og de har opsat vindmøller i 81 lande over hele verden med de største projekter målt på kvantitet i Australien, Brasilien, Canada, Kina, Danmark, Frankrig, Tyskland, Grækenland, Indien, Italien, Mexico, Holland, Polen, Irland, Spanien, Sverige, Tyrkiet, Storbritannien og USA[53].

Vestas har fabrikker i henholdsvis Danmark, Tyskland Spanien, Kina, Indien, USA, Argentina, Mexico og Brasilien[54].

[48] Virk: https://datacvr.virk.dk/data/visenhed?enhedstype=virksomhed&id=10403782&soeg=vestas&type=undefined&language=da
[49] Vestas, *Annual report 2019*, s. 3
[50] Virk: https://datacvr.virk.dk/data/visenhed?enhedstype=virksomhed&id=10403782&soeg=vestas&type=undefined&language=da
[51] Vestas: https://www.vestas.com/da/investor/corporate_governance#!shareholders-intro
[52] Vestas, *Sustainability report 2019*, s. 20
[53] Vestas: https://www.vestas.com/
[54] Vestas: https://www.vestas.com/en/about/find_vestas#!grid_0_content_1_Container

Sager i offentlighedens søgelys: Vestas i Kenya og Mexico

Vestas er med i to store vindmølleparker, 'Lake Turkana Wind Power Project' i Kenya og 'Eólica del Sur' i Mexico, der begge har medført protester fra oprindelige folk i området og anklager om overtrædelser af oprindelige folks rettigheder.

Ifølge ngo'en International Work Group for Indigenous Affairs (IWGIA) lever knap 17 millioner oprindelige folk i Mexico, og Oaxaca regionen, hvor vindmølleprojektet Eólica del Sur blev indviet i 2019, er den stat, hvor der bor flest oprindelige folk [55]. Repræsentanter fra de oprindelige befolkningsgrupper Huave, Ikoojts og Zapotekere har i syv år kæmpet for at stoppe vindmølleprojektet Eólica del Sur, fordi de mener, at det går udover deres landbrug [56].

Oprindelige folk har ifølge 'FN's erklæring vedrørende oprindelige folks rettigheder' retten til selvbestemmelse over deres jord. Herunder hører oprindelige folks ret til *free, prior and informed consent (FPIC)*[57]. Det betyder, at relokering af oprindelige folk ikke må finde sted, før der er opnået en retfærdig aftale, som er lavet på baggrund af grundige konsultationer, hvor de oprindelige folk har medbestemmelse over projektets udformning[58].

Organisationen Project Poder var til stede under konsultationerne op til etableringen af vindmølleprojektet Eólica del Sur, og de hævder, at konsultationerne ikke blev foretaget retmæssigt[59]. Ifølge rapporten fra Project Poder blev flere oprindelige folk truet under de første konsultationer, og der var i nogle tilfælde ikke tolke[60]. På den baggrund anklager oprindelige folk i området i Oaxaca i Mexico derfor Vestas for at være medskyldige i at krænke oprindelige folks rettighed til *Free, Prior, Informed, Consent*. Højesteret i Mexico har afgjort, at konsultationerne var tilstrækkelige. Vindmølleprojektet blev derfor gennemført i 2019[61].

---

[55] IWGIA: https://www.iwgia.org/en/mexico/3382-iw2019-mexico
[56] Danwatch. Charlotte Aagaard "Vestas I modvind", 2018. Tilgængelig på: https://danwatch.dk/perspektiv/vestas-i-modvind-i-mexico/
[57] United Nations, 2007, *United Nations Declaration on the rights of indigenous peoples.* Tilgængelig på: https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/UNDRIP_E_web.pdf
[58] Ibid.
[59] Project Poder, *Reporte de la "Misión de Observación" de la primera semana de sesiones de la de la Consulta para la implementación de un proyecto Eólico en Juchitán, Oaxaca.* Tilgængelig på: https://www.projectpoder.org/wp-content/uploads/2014/11/Reporte-de-la-%e2%80%9cMisi%c3%b3n-de-Observaci%c3%b3n%e2%80%9d-de-la-primera-semana-de-sesiones-de-la-de-la-Consulta-para-la-implementaci%c3%b3n-de-un-proyecto-E%c3%b3lico-en-Juchit%c3%a1n-Oaxaca.pdf
[60] ibid.
[61] El sol de México, Victor Castillo STGO. "Inaguran en Oaxaca el parque eólico más grande de América Latina", 2019. Tilgængelig på: https://www.elsoldemexico.com.mx/republica/sociedad/inauguran-en-oaxaca-el-parque-eolico-mas-grande-de-america-latina-3685478.html

I 2016 var Vestas involveret i en lignende sag med vindmølleparken med navnet Lake Turkana Wind Project i Kenya. I Danwatchs undersøgelse: 'A people in the way of progress' fra 2016, fremgår det, hvordan Vestas ligeledes opsatte vindmøller under protester fra oprindelige folk i området. Tvisten endte med, at repræsentanter for de fire grupper af oprindelige folk i området lagde sag an mod Lake Turkana Wind Power project, hvor Vestas var leverandør af vindmøllerne. Sagen er endnu ikke afgjort, men Lake Turkana Wind Power Project har fået lov til at fortsætte projektet, mens sagen står på[62]. Vestas ejer fortsat 12,5 % af projektet[63].

I 2019 har det akademiske medie 'The Conversation' ligeledes rapporteret fra Lake Turkana Wind Project, der ifølge Vestas strækker sig over 150 km2. Ifølge forskeren bag artiklen har vindmølleprojektet skabt konflikter mellem tre af områdets grupper, Samburu, Turkana og Rendile[64]. The Conversation anklager konsortiet bag vindmølleprojektet for at udnytte svag national lovgivning. Forskeren bag artiklen i The Conversation hævder desuden, at konsortiets CSR-initiativer har forstærket konflikter mellem forskellige grupper i lokalbefolkningen, fordi bestemte grupper bliver favoriseret.

Har virksomheden offentlige tilgængelige retningslinjer, der forklarer virksomhedens forpligtelse overfor menneskerettighederne?
Vestas forpligter sig til at respektere menneskerettighederne i 'Vestas Human Rights Policy',

> *"Vestas vil overholde alle gældende love og menneskerettighedsforpligtelser og søge måder at respektere internationalt anerkendte menneskerettighedsprincipper, når de står i konflikt til lokal lovgivning"* står der i Vestas menneskerettighedspolitik[65].

Det fremgår yderligere, at Vestas forventer, at alle deres forretningspartnere respekterer menneskerettighederne.

'Vestas Human Rights Policy' er skrevet under af formanden for Vestas bestyrelse, Bert Nordberg, og dateret d. 10.12.2019. I 'Vestas Human Rights Policy' er der en liste over menneskerettigheder, som deres policy inkluderer:

- The International Bill of Human Rights
- ILO's otte kernekonventioner: 1) *Opretholde organisationsfrihed og effektivt anerkende retten til kollektiv forhandling* 2) *støtte udryddelsen af alle former*

[62] Africa Legal Netowork: https://www.africalegalnetwork.com/kenya/practice_area/dispute-resolution/
[63] Bloomberg, David Herbling. 2020 "Vestas Wind Farm-Stake Agreement With Google Canceled". Tilgængelig på: https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-02-10/google-abandons-plans-to-buy-stake-in-africa-s-biggest-wind-park

[64] The Conversation. Zoe Cormack "How Kenya's mega wind power project is hurting communities", 2019. Tilgængelig på: https://theconversation.com/how-kenyas-mega-wind-power-project-is-hurting-communities-122061
[65] Vestas, *Vestas Human Rights Policy*, 2019, s. 1

for tvangsarbejde, støtte effektiv afskaffelse af børnearbejde og eliminere diskrimination i arbejds- og ansættelsesforhold.

- ILO's konventioner om arbejdsmiljø om arbejdstid samt sundhed og sikkerhed for arbejdere
- ILO konvention No. 169 vedrørende oprindelige folks rettigheder og FN's deklaration om oprindelige folks rettigheder

I 'Vestas Human Rights Policy' forpligter virksomheden sig derudover til at identificere og engagere sig med stakeholders, der potentielt set ville kunne blive negativt påvirket af deres aktiviteter. Derudover står der, at de ikke tolererer trusler, intimidering eller fysisk eller psykiske afpresning af menneskerettighedsforkæmpere[66]. Følgende dokumenter beskriver Vestas' forpligtelser over for menneskerettighederne. Herunder:

- Vestas Employee Code of Conduct
- Vestas Business Partner Code of Conduct
- Vestas Quality, Health, Safety and Environmental Policy
- Vestas Freedom of Association Policy
- Vestas Wind Systems Modern Slavery Statement

Identificerer virksomheden risici for påvirkning af menneskerettighederne specifikke for dem?

I 'Vestas Human Rights Policy' fremgår det, at Vestas er opmærksom på særlige risici relateret til vindindustrien:

> *"Som inkluderer engagement i lokalsamfundet, oprindelige mennesker og erhvervelse af jord og genhusning"*[67].

I 'Vestas Sustainability Report 2019' står der, at en nøglekomponent i at skabe værdifulde projekter er at mindske lokalbefolkningers modstand mod vindmølleparker især på udfordrende markeder[68].

Er der specifikke handlingsplaner i forhold til virksomhedens potentielle og aktuelle menneskerettighedspåvirkninger tilgængelige på deres website?

Vestas identificerer jf. ovenstående, at de som en del af vindindustrien har en særlig forpligtigelse over for lokalsamfund og særligt oprindelige folks rettigheder og jordrettigheder.

I 'Vestas Annual Report 2019' fremgår det, at Vestas stræber efter at arbejde tæt sammen med kunden for at opnå og opretholde social accept (*social license)* til at operere efter internationale standarder[69]. Derudover står der i Vestas bæredygtighedsrapport fra 2019, at de har udviklet en SDD-metode (Social Due Diligence), der har til formål at identificere sociale risici forbundet med nye

[66] Vestas, *Vestas Human Rights Policy*, 2019, s. 1
[67] Vestas, *Vestas Human Rights Policy*, 2019, s 1
[68] Vestas, *Vestas Sustainability Report 2019*, s. 27
[69] Vestas *Annual Report 2018* s. 3

vindmølleparker og forebygge mulige konsekvenser[70]. Det fremgår, at Vestas foretager vurdereringer af projekter og lokalbefolkninger påvirket af projekter[71].

I årsrapporten fremgår det, at Vestas forsøger at mindske risici forbundet med komplekse markeder ved systematisk at evaluere og tilpasse projektudbuddet[72]. Der er ikke beskrevet nogle eksempler herpå fra de omtalte sager i Kenya og Mexico. Derudover har Vestas en klageforanstaltning kaldet *ethics line*, hvor medarbejdere eller andre kan rapportere om forhold vedrørende menneskerettighedsovertrædelser, miljøovertrædelser eller arbejdsforhold.

Viser virksomhedens afrapportering, at den effektivt har håndteret konsekvenserne af deres påvirkninger af menneskerettighederne?
Vestas har en hjemmeside dedikeret til CSR. Her præsenteres Lake Turkana som et projekt, hvor Vestas har haft en positiv effekt ved investeringer i lokalbefolkningen. Der nævnes ikke noget om anklagerne eller retssagen vedrørende krænkelser af oprindelige folks rettigheder.

Vestas rapporterer[73] derudover i årsrapporten og online[74]. De har også en indexliste tilgængelig med et overblik over, hvordan de rapporterer. Derudover er der en rapport om Lake Turkana-projektets indvirkning: 'Socio-Economic study of key impact from lake Turkana', som i høj grad fokuserer på det vejnetværk, der er kommet med vindmølleparkerne. Der nævnes ikke noget om eventuelle påvirkninger af menneskerettighederne i forbindelse med det konkrete projekt.

Der afrapporteres heller ikke om Eólica del Sur, hverken i årsrapporten, sustainability rapporten eller andre steder på hjemmesiden.

Vestas er blevet konfronteret af både Danwatch og Business and Human Rights Ressource Centre i forbindelse med anklagerne om krænkelse af oprindelige folks rettigheder. Til Business and Human Rights Ressource Centre svarer Vestas i en undersøgelse omhandlende vindenergi og menneskerettigheder, at det ikke er Vestas men kunden, der står for identifikation af oprindelige folk, der potentielt set kunne blive påvirket af projektet, samt selve konsultationsprocessen, hvor der skal opnås *free, prior & informed consent*[75].

Da Danwatch adspurgte Vestas om menneskerettighedskrænkelser i forbindelse med Eólica del Sur, skrev presseofficer Kristian Holmelund Jakobsen, at Vestas har vurderet relevant dokumentation som en del af deres due diligence. De har i den

[70] Vestas, *Vestas Sustainability Report 2019*, s. 35
[71] ibid.
[72] Vestas *Annual Report 2018* s. 46
[73] efter Standard disclosures fra GRI sustainability Reporting guidelines
[74] Vestas: https://www.vestas.com/~/media/vestas/about/sustainability/pdfs/gri%20and%20gc%20index%202018.pdf
[75] Business and Human Rights Ressources, "Vestas: renewable energy & Human Rights". Tilgængelig på: https://www.business-humanrights.org/en/vestas-renewable-energy-human-rights

forbindelse vurderet, at dokumentationen på området var tilstrækkelig. Dette er dog ikke noget, der optræder på deres egen hjemmeside. Derudover skrev de at:

"Som en del af projektet investeres der i lokal udvikling, men i dette tilfælde forstås disse af kunden."[76]

Kommentar fra Vestas

Vestas har siden 2014 løbende anvendt ekstern konsulentbistand ifm review af politikker og processer. Vestas er et aktivt medlem af Nordic Business Network for Human Rights, hvor medlemsvirksomhederne bl.a. tester hinandens politikker, processer og klagemekanismer. Derudover har Vestas løbende møder med investorer samt danske og internationale NGO'er. Vestas samarbejder med eksterne stakeholders for at sikre overholdelse af internationale standarder, måle op imod best practice samt teste og afstemme eksterne forventninger.

Internationale investorer og banker har gennemført due diligence, og at Lake Turkana Wind Power project på den baggrund godkendt til at efterleve internationale standarder som f.eks. Verdensbankens finansielle gren, International Finance Corporation.

Udvikleren/ejeren af et vindmølleprojekt (typisk Vestas' kunde) skal udarbejde en Environmental and Social Impact Assessment samt tilhørende specifikke management-planer. Disse er typisk offentligt tilgængelige på deres hjemmeside. Alternativt er de tilgængelige på hjemmesiderne tilhørende den eller de banker og investorer, der investerer i projektet.

Vestas har ligeledes projekter med fokus på bl.a. lokal jobskabelse, sundhed samt adgang til vand og el.

Vestas er gået i dialog med alle parter, der har rettet henvendelse til os. Anklagerne mod projektet Eolica blev afvist af myndighederne, og sagen er dermed afsluttet. Anklagerne mod projektet Lake Turkana Wind Project behandles fortsat af myndighederne. Vestas kommenterer ikke en sag, der er under juridisk behandling.

[76] Danwatch. 2018. Charlotte Aagaard "Vestas I modvind". Tilgængelig på: https://danwatch.dk/perspektiv/vestas-i-modvind-i-mexico/

United Shipping & Trading Company (USTC)

Virksomhedens profil
United Shipping & Trading Company (USTC) er et aktieselskab med hovedsæde i Middelfart[77]. Selskabet ejer en gruppe af virksomheder med aktiviteter inden for shipping- rederi- og bunkerbranchen og havde en årsomsætning på 76 milliarder kroner i det finansielle år 2018/2019[78] [79].

Under koncernen hører Bunker Holding A/S, A/S Global Risk Management Ltd., SDK A/S, Uni-tankers A/S og Unit IT[80]. Bunker Holding A/S er den største virksomhed i USTC group og handler brændstof og services relateret til det[81]. A/S Global Risk Management Ltd. sælger aftaler om faste brændstofpriser og håndterer risici for prisændringer på brændstofudgifter[82]. SDK A/S er et dansk logistikselskab med egne terminaler[83]. Uni-tankers A/S har en flåde af olie- og kemitankere[84]. Unit IT forsyner virksomheder med IT-infrastruktur[85]. USTC group er 100% ejet af moderselskabet Self Invest A/S, som koncernens grundlægger Torben Østergaard-Nielsen ejer. UTSC har aktiviteter i 32 lande med 1775 ansatte verden over[86].

Sager i offentlighedens søgelys: Dan-Bunkering i Rusland

I 2019 skrev DR, at Bunker Holding A/S's datterselskab Dan Bunkering havde spillet en vigtig rolle i en sag om leverancer af mindst 30.000 tons jetbrændstof til brug for russisk militær til bombetogter i Syrien[87].

Ifølge DR viste amerikanske retsdokumenter, som DR fik adgang til, at Dan Bunkering begyndte leveringen et par måneder efter Ruslands indtog i Syrien og fortsatte hen

[77] Virk: https://datacvr.virk.dk/data/visenhed?enhedstype=virksomhed&id=76950016
[78] USTC: https://ustc.dk/USTC/Financial-information.aspx
[79] Omregnet fra dollarskurs på 6,89
[80] USTC: https://ustc.dk/USTC/Company-profile.aspx
[81] USTC: https://ustc.dk/Bunker-Holding/Company-profile.aspx
[82] USTC: https://ustc.dk/Global-Risk-Management/Company-profile.aspx
[83] USTC: https://ustc.dk/SDK/Company-profile.aspx
[84] USTC: https://ustc.dk/Uni-Tankers/Company-profile.aspx
[85] USTC: https://ustc.dk/Unit-IT/Company-profile.aspx
[86] A/S United Shipping & Trading Company, *Annual report 2018/2019*, s. 4
[87] DR. Mathias Friis, Line Gertsen, Astrid Fischer og Annegerd Lerche Kristiansen, 2019 "Krigsspil for millioner". Tilgængelig på: https://www.dr.dk/nyheder/webfeature/danbunkering

over halvandet år[88]. Ifølge DR fremgår det af shippingdata, at udvekslingen af brændstoffet er sket på åbent hav og derefter fragtet til Syrien[89].

Dan Bunkering og Bunker Holding er i dag begge sigtet af Statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet (SØIK) for at handle med jetbrændstof i strid med EU-sanktioner[90]. Ifølge sigtelsen har ejerselskabet Bunker Holding givet kreditter til leverancer af jetbrændstof. Bunker Holding har selv afvist dette. Pr. 29. juli 2020 er der endnu ikke rejst tiltale.

Ifølge DRs dækning gjorde Danske Bank, der er virksomhedens bank, allerede i august 2018 myndighederne opmærksom på, at Bunker Holding muligvis var involveret i ulovligt salg af jetbrændstof. Dengang indberettede banken transaktioner på 29 millioner kroner mellem Bunker Holding og det russiske selskab, Maritime[91]. I september 2019 kom det frem, at banken har underrettet myndighederne om mistænkelige transaktioner for 423 millioner[92].

Det har siden 2014 været forbudt i EU at sælge, levere og overføre jetbrændstof til brug i Syrien. Derudover har blandt andet Human Rights Watch anklaget Ruslands handlinger i Syrien for udgøre krigsforbrydelser og menneskerettighedskrænkelser[93], mens det er blevet rapporteret at mindst 544 civile er blevet dræbt af russiske angreb [94].

Militæranalytiker Mikkel Storm Jensen sagde i et indslag i 21-søndag til DR, at 30.000 tons brændstof svarer til cirka 6000 missioner med jetfly, som Rusland kan have brugt i Syrien, hvor de har stået for adskillige bombeangreb. New York Times har blandt andet rapporteret om et luftangreb på civile i en flygtningelejr, hvilket ifølge Human Rights Watch er en krigsforbrydelse[95].

Har virksomheden offentlige tilgængelige retningslinjer, der forklarer virksomhedens forpligtelse overfor menneskerettighederne?
USTCs 'Code of Conduct' er fra juli 2019, den gælder hele koncernen, og der står følgende:

---

[88] DR. Mathias Friis, Line Gertsen, Astrid Fischer og Annegerd Lerche Kristiansen, 2019 "OVERBLIK Sagen om Dan-Bunkering og jetbrændstof til Syrien" Tilgængelig på: https://www.dr.dk/nyheder/indland/overblik-sagen-om-dan-bunkering-og-jetbraendstof-til-syrien
[89] ibid.
[90] DR. Mathias Friis, Line Gertsen, Astrid Fischer og Annegerd Lerche Kristiansen, 2020 "Navneforbud ophævet: Topchef i Bunker Holding sigtet i Dan-Bunkering-sagen" Tilgængelig på: https://www.dr.dk/nyheder/indland/navneforbud-ophaevet-topchef-i-bunker-holding-sigtet-i-dan-bunkering-sagen
[91] DR. Mathias Friis, Line Gertsen, Astrid Fischer og Annegerd Lerche Kristiansen, 2019 "OVERBLIK Sagen om Dan-Bunkering og jetbrændstof til Syrien" Tilgængelig på: https://www.dr.dk/nyheder/indland/overblik-sagen-om-dan-bunkering-og-jetbraendstof-til-syrien
[92] ibid.
[93] Human Rights Watch. Sara Kayyali. 2019. "Russia Should Be Held Accountable for Any War Crimes in Syria". Tilgængelig på: https://www.hrw.org/news/2019/12/03/russia-should-be-held-accountable-any-war-crimes-syria
[94] The Guardian, 2019, "At Least 544 Civilians killed in Russian led assault in Syria Rights Group Say" Tilgængelig på: https://www.theguardian.com/world/2019/jul/07/at-least-544-civilians-killed-in-russian-led-assault-in-syria-rights-groups-say
[95] Human Rights Watch. Sara Kayyali. 2019. "Russia Should Be Held Accountable for Any War Crimes in Syria". Tilgængelig på: https://www.hrw.org/news/2019/12/03/russia-should-be-held-accountable-any-war-crimes-syria

> *"USTC Group forventer, at forretningspartnere og kunder respekterer menneskerettighederne og afholder sig fra at bruge børnearbejde. Vi fordømmer enhver brug af tvangsarbejde, gældsslaveri eller fængselsarbejde samt disciplinære foranstaltninger [96]."*

Virksomheden skriver, at de forpligter sig til at overholde gældende love og sanktioner. Det fremgår ikke, om deres Code of Conduct er godkendt af virksomhedens ledelse.

USTC Group har ikke anden tilgængelig information om deres forpligtelser over for menneskerettighederne. Hvert datterselskab har egen ekstern hjemmeside, men hverken Bunker Holding A/S, A/S Global Risk Management Ltd., SDK A/S, Uni Tankers A/S eller Unit IT har yderligere information om menneskerettighedsforpligtelser på deres hjemmeside.

USTCs årsrapport er ikke tilgængelig på deres hjemmeside, men er tilgængelig fra virksomhedsregistret Virk data gældende for perioden 01.05.2018 - 30.04.2019 [97]. Her fremgår det ligeledes, at USTC group forpligter sig til at respektere menneskerettighederne.

I årsrapporten forpligter USTC sig yderligere til at følge ILO's Maritime Labor Conventions (MLC), der omhandler medarbejdernes arbejdstagerrettigheder[98]. Årsrapporten er underskrevet af bestyrelsesformanden på generalforsamling den 28. juni 2019, hvor rapporten blev præsenteret.

Identificerer virksomheden risici for påvirkning af menneskerettighederne specifikke for dem?
USTC identificerer ikke specifikke områder, hvor de har en særlig risiko for negative påvirkninger af menneskerettighederne. Der findes heller ikke specifikke informationer for de fem hovedselskaber i USTC Group.

Er der specifikke handlingsplaner i forhold til virksomhedens potentielle og aktuelle menneskerettighedspåvirkninger tilgængelige på deres website?
Det fremgår af årsrapporten, at USTC internt auditerer forhold om arbejdernes sikkerhed og MLC-konventionerne [99]. Derudover har USTC en whistleblowerordning, så medarbejdere kan melde potentielle brud på diverse af virksomhedens forpligtelser [100]. Derudover er der ikke offentliggjort handlingsplaner for USTC's potentielle eller aktuelle påvirkninger af menneskerettighederne.

Viser virksomhedens afrapportering, at den effektivt har håndteret konsekvenserne af deres påvirkninger af menneskerettigheder?

---

[96] A/S United Shipping & Trading &Company, *Code of Conduct*, Juli 2019, s. 3.
[97] Virk: https://datacvr.virk.dk/data/visenhed?enhedstype=virksomhed&id=76950016
[98] A/S United Shipping & Trading Company, *Annual report 2018/2019*, s. 21
[99] A/S United Shipping & Trading Company, *Annual report 2018/2019*, s. 21
[100] A/S United Shipping & Trading Company, *Annual report 2018/2019*, s. 19

USTC har ingen ikke-finansiel afrapportering udover en sektion i årsrapporten, hvor det fremgår, hvilke velgørenhedsorganisationer- og arrangementer USTC har støttet i årets løb, samt tiltag de har taget for at spare på deres CO2-udledning og forbedre medarbejdernes sikkerhed.

Dan Bunkering og Bunker Holding er flere gange blevet konfronteret af DR og har i alle tilfældene afvist at have brudt sanktioner. Ifølge Bunker Holdings administrerende direktør Keld Demant var det ikke muligt for virksomheden at vide, at brændstoffet skulle til Syrien. Dan Bunkering har dog erkendt at have leveret jetbrændstof til russiske tankskibe.

Kommentar fra Dan Bunkering

Vi synes, det er uheldigt, at rapporten baserer sig på nyhedshistorier, hvis påstande Dan-Bunkering tidligere har tilbagevist. Der er som bekendt ikke rejst tiltale i sagen, og der er ikke fremlagt dokumentation, der understøtter DRs påstande om, at olieleverancer fra Dan-Bunkering er endt i Syrien.

Fødevaresektoren

De tre største danske virksomheder i fødevaresektoren målt på omsætning

Arla (78,4 mia kr)
Carlsberg (65,9 mia kr)
Danish Crown (56,5 mia kr)

Arla

Virksomhedens profil
Arla Foods amba er en danskbaseret international andelsmejeri-koncern med hovedsæde i Århus[101]. I 2019 havde Arla 9.759 medejere og mælkeproducenter fra Sverige, Danmark, Tyskland, Storbritannien, Belgien, Holland og Luxembourg[102]. Samme år havde koncernen 19.174 medarbejdere på globalt plan [103] og en omsætning på 78,4 milliarder kr[104] [105].

Koncernen ejer selskaber i Danmark, men har fokus på at ekspandere på de internationale markeder og har nu selskaber i Japan, USA, Korea, Kina, Argentina, Brasilien, Singapore, Mexico, Holland, Saudi-Arabien, Senegal, Belgien, Tyskland, Kuwait, Qatar, Libanon, Bahrain, Malaysia, Panama, Filippinerne, Ghana, Nigeria, Sverige, Finland, Rusland, Usa, Tyskland, Luxembourg, Frankrig, Egypten, Elfenbenskysten, Norge, Bangladesh, Kina, Forenede Arabiske Emirater, Grækenland, Canada, Australien, Mexico, Spanien, Den Dominikanske Republik, Polen, Italien, De Britiske Jomfruøer og Indonesien[106].

Arla producerer mange kendte brands, bl.a. Castello, Lurpak, Puck, Cocio, Cheasy og Kærgården[107].

[101] Virk: https://datacvr.virk.dk/data/visenhed?enhedstype=virksomhed&id=25313763
[102] Arla Foods, *Konsolideret årsrapport 2019*, s. 36
[103] Arla Foods, *Konsolideret årsrapport 2019*, s. 9
[104] Arla Foods, *Konsolideret årsrapport 2019*, s. 3
[105] Denne sektion er opdateret med tal fra Arlas årsrapport 2019, der udkom efter researchperioden var sluttet. Resten af afsnittet forholder sig til årsrapporten 2018
[106] Arla Foods, *Konsolideret årsrapport 2018*, s. 119-120
[107] Arla Foods: https://www.arla.dk/produkter/vores-brands/

Sager i offentlighedens søgelys: Arla i Indonesien

Den 22. december 2017 offentliggjorde Arla et joint venture med den største fødevareproducent i Indonesien[108], PT Indofood CBP Sukses Makmur Tbk.

Blandt Indofood-koncernens selskaber er den indonesiske palmeoliegigant Indoagri[109]. I 2016 dokumenterede Rainforest Action Network, International Labor Rights Forum (ILFR) og den indonesiske arbejdsretsorganisation OPPUK en række alvorlige overtrædelser af menneske- og arbejdstagerrettigheder på Indoagris plantager i NordSumatra. I rapporten *The Human Cost of Conflict Palm Oil*, dokumenterede de, at arbejdere blev betalt under mindstelønnen, at der arbejdede børn i plantagerne, at arbejderne skulle håndtere giftige pesticider uden sikkerhedsudstyr og at faste medarbejdere blev meldt ind i virksomhedens egen fagforening, der forhindrede arbejdere i selv at organisere sig.

På baggrund af fundene indsendte organisationerne en klage til den industridrevne certificeringsordning, *The Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO)*, der i 2018 vedtog at indføre sanktioner imod Indoagri. Årsagen var 20 overtrædelser af RSPO's kriterier og 10 overtrædelser af indonesisk arbejdsret vedrørende arbejdsvilkår og løn, midlertidige ansættelser, ret til foreningsfrihed og diskrimination af kvindelige arbejdere[110].

Sanktionerne af Indofood blev indført på baggrund af auditeringer, som RSPO foretog på plantagerne i 2017. Indofood har derefter trukket sig fra RSPO-certificeringsordningen, fordi de føler sig uretfærdigt behandlet i kommunikationen med RSPO. De var ikke enige i alle RSPO's fund[111], og ifølge dem har RSPO afvist deres forespørgsel om at mødes og diskutere emnet direkte med klagenævnet i RSPO[112].

Arla blev i sidste årti kritiseret for deres mangel på due diligence på nye markeder, da Mellemfolkeligt Samvirke (MS) efter flere års forsøg på dialog i 2014 indsendte en klage om Arla til Mæglings- og Klageinstitutionen for Ansvarlig Virksomhedsadfærd (MKI). I 2011 udgav Action Aid rapporten 'Milking the poor', hvor de påpegede, at salg af mælkepulver i Bangladesh ødelægger millioner af fattige menneskers livsindkomst, fordi mælkepulveret sælges langt under den produktionspris, lokale mælkebønder kan producere mælken for. Klagen endte i et forlig, hvor Arla forpligtede sig til at udføre due diligence, når de går ind på nye markeder samt at rapportere om aktuelle og

[108] Indonesia investments: https://www.indonesia-investments.com/id/business/indonesian-companies/indofood-sukses-makmur/item227
[109] Indofood: https://www.indofood.com/page/company-group-structure
[110] RSPO, *Complaints Panel's Decision on PT PP London Sumatra Indonesia Tbk*, 2.11.2019
[111] *Indofood responses to alleged findings*
[112] Indofood agri: http://indofoodagri.listedcompany.com/newsroom/withdrawal_from_RSPO_certification_scheme.pdf

potentielle negative menneskerettighedspåvirkninger af virksomhedens aktiviteter. Arlas forretningsstrategi Good Growth 2020 fokuserer fortsat på at ekspandere globalt med salg af mælkepulver.

Har virksomheden offentlige tilgængelige retningslinjer, der forklarer virksomhedens forpligtelse overfor menneskerettighederne?

Arla Foods' har en menneskerettighedspolitik baseret på internationalt anerkendte menneskerettighedsprincipper. Af den fremgår det, at Arla Foods' forpligter sig til at leve op til principperne i den internationale erklæring om menneskerettighederne. De forventer også, at samarbejdspartnere i form af joint ventures, leverandører og underleverandører gør det samme[113]. Arla Foods' skriver yderligere:

> *"Vi tolererer ingen form for børnearbejde eller tvangsarbejde. Vi respekterer vores medarbejderes ret til frit at danne og tilslutte sig organisationer efter eget valg."*[114]

Det fremgår af Arla Foods' menneskerettighedspolitik, at den er underskrevet af ledelsen. Der står desuden i Arla Foods' *Code of Conduct for Suppliers to the Arla Foods Group of companies*, at alle leverandører forpligter sig til at overholde internationale aftaler om menneskerettighederne. Arlas forpligtelser over for menneskerettighederne fremgår yderligere af:

- Arla's Code of Conduct
- Code of Conduct for business partners
- Arla Foods Modern Slavery Statement

Identificerer virksomheden risici for påvirkning af menneskerettighederne specifikke for dem?

Arla Foods' har en særlig erklæring om ansvarligt indkøb, der beskriver deres tilgang til kontrol med varekæden. Herunder hører tre øvrige erklæringer om ansvarligt indkøb af palmeolie, kakao og soja[115]. De beskrives ikke som *en særlig menneskerettighedsrisiko*, men det fremgår, at Arla har identificeret disse tre ingredienser, som *risikoingredienser*, hvor der er størst udfordringer i forhold til bæredygtighed[116]. I erklæringen om palmeolie nævnes arbejdstagerrettigheder som et særligt fokus.

Det fremgår af Arla Foods' CSR-rapport fra 2019, at de har valgt at fokusere deres menneskerettigheds due diligence på vækstmarkeder uden for Europa, da de vurderer, at de der har den største risiko for at påvirke negativt[117]. På de markeder laver Arla landespecifikke vurderinger og en vurdering af et potentielt joint venture, der skal

[113] ARLA Foods', *Arla Foods' menneskerettighedspolitik*
[114] ARLA Foods', *Arla Foods' menneskerettighedspolitik*
[115] Arla: https://www.arla.com/company/responsibility/sourcing/
[116] Arla, *Responsible sourcing*, s. 6.
[117] Arla, *Corporate Responsibility Rapport 2019*, s. 9

identificere områder, hvor Arla potentielt kan forårsage eller medvirke til menneskerettighedskrænkelser.

På de markeder, hvor der er tilgængelige menneskerettighedsvurderinger, er der defineret specifikke risici for, hvordan Arlas forretningsstrategi ville kunne påvirke den pågældende kontekst og land. Fx fremgår det af *Human Rights Impact Assessment for Arla Ghana*, at der i Arlas forretningsstrategi i Ghana er størst risiko forbundet med diskrimination, retfærdige og gunstige arbejdsvilkår, børn og unges ret til beskyttelse mod udnyttelse, forbud mod slaveri eller tvangsarbejde, sundhed og velbefindende, rimelige levestandarder og frihed fra korruption[118].

I Arla Foods' *Human Rights Pre-Assessment* lavet i forbindelse med opstarten af deres joint venture med Indofood vurderer Arla, at der ikke er nogle specifikke risici for alvorlige menneskerettighedskrænkelser inden for rammerne af deres joint ventures aktiviteter. Dog fremgår andre punkter, hvor de vil være opmærksomme:

> *"Vi vil være opmærksomme på potentielle mulige risici forbundet med tredjepartsleverandører af ikke-mejeriprodukter og tjenester, herunder distribution, kunder og forbrugere".*

Herudover nævner de, at de også vil være opmærksomme på indonesiske lovgivning, der sigter mod en bæredygtig udvikling af små mælkeproducenter i Indonesien.

I deres vurderinger af menneskerettighederne fremgår en liste af kilder, de har brugt til menneskerettighedsvurderingen. Heriblandt rapporten *The Human Cost of Conflict Palm Oil*, der dokumenterer en række alvorlige overtrædelser af menneske- og arbejdstagerrettigheder på Indofoods plantager.

I Arlas menneskerettighedspolitik fremhæver de yderligere retten til mad, retten til sundhed og retten til retfærdige og rimelige arbejdsforhold som særligt vigtige fokuspunkter for deres virksomhed[119].

Er der specifikke handlingsplaner ift. virksomhedens potentielle og aktuelle menneskerettigheds påvirkninger tilgængelige på deres website?
Arla skriver på deres hjemmeside, at de vurderer potentielle menneskerettighedspåvirkninger i de lande, de opererer i [120]. Her er der fem menneskerettighedsvurderinger tilgængelige. Disse er to pre-vurderinger fra Ghana (2017) og Indonesien (2017), samt dybdegående vurderinger fra Bangladesh (2017), Nigeria (2015) og Senegal (2015). Her fremgår det, hvordan Arla Foods håndterer de risici, som de har identificeret i den pågældende kontekst. Der findes ikke menneskerettighedsvurderinger for Arla Foods aktiviteter i øvrige lande, som Arla

[118] Arla, *Human Rights impact of Assessment for Arla Ghana*,
[119] Arla Foods', *Arla Foods' menneskerettighedspolitik*
[120] Arla: https://www.arla.com/company/responsibility/human-rights/

Foods opererer i, på deres hjemmeside. Men i CSR-rapporten for 2019 fremgår det, at Arla har gennemført deres første risikovurdering for menneskerettigheder i Bahrain og fortsatte overvågningen og opfølgningen på risici i Saudi-Arabien, Nigeria og Bangladesh[121].

Viser afrapporteringen, at virksomheden effektivt har håndteret konsekvenserne af deres eventuelle påvirkninger af menneskerettighederne?
Arla rapporterer årligt på ikke-finansielle begivenheder i deres ansvarlighedsrapport (Corporate Responsibility Rapport), hvor de formidler deres fremskridt i forhold til implementering af FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv og redegør for håndteringen af negative konsekvenser for menneskerettighederne. Arla har fokus på social påvirkning og ansættelsesforhold, miljø, klima og korruption.

I CSR-rapporteringen fra 2018 fremgår det, at Arla Foods i Indonesien har arbejdet på at forebygge negativ påvirkning af menneskerettighederne i deres joint-venture aktiviteter[122]. Her nævner de, at deres joint venture partner i 2018 er sanktioneret af certificeringsorganet RSPO på grund af negativ påvirkning af menneskerettigheder på palmeolieplantager. De skriver, at de derfor har været i dialog med samarbejdspartneren og opfordret dem til at gå i åben dialog med RSPO. Indofood har dog efterfølgende trukket sig helt fra certificeringsordningen.

I CSR-rapporten for 2019 fremgår det, at Arla har bidraget med økonomisk støtte til workshops i samarbejde med deres største leverandør af palmeolie i Indonesien. Workshopsene har til formål at styrke leverandørernes forståelse for menneskeretlige og arbejdsretlige spørgsmål og forbedre deres forvaltningspraksis på plantagerne - i 2019 med fokus på gennemførelsen af en børnebeskyttelsespolitik[123].

Kommentar fra Arla

Vi har fået bistand fra Sune Skadegaard (Direktør i Global CSR) vedrørende udarbejdelsen af vores Human Rights Policy. Derudover har vi en løbende partnerskabsaftale med DIHR, Som bistår med en række menneskerettigheds initiativer hos Arla.

Vi konsulterer altid en række stakeholders i forbindelse med udarbejdelsen

[121] Arla, *Corporate Responsibility Rapport 2019*, s. 29
[122] Arla, *Corporate Responsibility Rapport 2018*, s. 21
[123] Arla, *Corporate Responsibility Rapport 2019*, ,s. 24

af vores Human Rights Due Diligence. Mest omfattende har konsultationsprocessen været i forbindelse med vores deep dive i Senegal, Nigeria, Bangladesh og Dominican Republik. Her har vi ofte konsulteret > 100 stakeholders inklusive rights holders, experts and duty bearers.

Vi indgik en aftale med MS og dialogen fortsatte over de følgende år. Stor kredit for vores dialog og samarbejde med MS b.la. i OECD watch, hos NGO'er og regeringen. Vi bliver ofte fremhævet som det gode eksempel på, hvordan en kritik kan håndteres og bruges konstruktivt.

Vi lavede og underskrev en fælles aftale med MS, der bestod af flere komponenter: 1.) udarbejde en human rights policy og tilhørende human rights due diligence process 2.) udarbejde to deep dive human rights assessment fra henholdsvis Senegal og Nigeria. Derudover en forpligtelse til at offentlige disse. Det skete i 2015. 3) Fælles kommunikation i form af avisartikler

Carlsberg

Virksomhedens profil

Carlsberg Group blev stiftet i 1847 af J.C.Jacobsen[124]. Virksomheden er stiftet som et aktieselskab, hvoraf Carlsbergfondet ejer den største andel[125]. Carlsberg havde i 2019 en omsætning på 65,9 milliarder kr[126].

Koncernen har 75 bryggerier i 33 lande i Vesteuropa, Østeuropa og Asien og mere end 40.000 ansatte globalt[127]. I Østeuropa ligger bryggerierne i Azerbaijan, Hviderusland, Kasakhstan, Rusland og Ukraine. I Asien har Carlsberg bryggerier i Cambodja, Kina, Hong Kong, Indien, Laos, Malaysia, Myanmar, Nepal, Singapore, Sri Lanka og Vietnam. I Vesteuropa i Danmark, Kroatien, Bulgarien, Estland, Finland, Frankrig, Tyskland, Grækenland, Ungarn, Italien, Letland, Litauen, Norge, Polen, Serbien, Schweiz og

[124] Carlsberg Danmark: https://carlsbergdanmark.dk/mod-os/organisation/
[125] Virk: https://datacvr.virk.dk/data/visenhed?enhedstype=virksomhed&id=61056416&soeg=carlsberg&type=Alle&sortering=default&language=da
[126] Carlsberg Group, *Annual Report 2019*, s. 55
[127] Carlsberg Group: https://www.carlsberggroup.com/media/30395/carlsberg-group-fact-sheet.pdf

Storbritannien[128]. Carlsberg har over 140 produkter i deres portefølje, der bliver solgt på 150 markeder i verden[129].

Sager i offentlighedens søgelys: Carlsberg i Nepal

I 2018 fortalte Danwatch og DR historien om, at lokalbefolkningen i det vestlige Nepal anklagede det Carlsberg-ejede Gorkha Brewery for at forurene en af Nepals vigtigste floder. Samtidig anklagede lokalbefolkningen bryggeriets kraftværk for at forurene med sodpartikler, som øger risiko for lunge- og kræftsygdomme[130]. Danwatch og DR foretog vandprøver i floden, der indikerede udledning af forurenet spildevand.

Lokalbefolkningen har i årevis klaget over bl.a. døde fisk, sod på afgrøder og dumpning af affald i landsbyen. Allerede i 2015 indsamlede indbyggerne i landsbyen vandprøver, som indikerer, at bryggeriet udleder spildevand, der overstiger grænseværdierne for biokemisk iltforbrug og ammonium, som er to mål for vandforurening.

I august 2019 kom Danwatch i besiddelse af billeder taget af lokale i landsbyen Pitaunji, hvor bryggeriet ligger, der viser knuste flasker, aske og andet affald, der ligger i store dynger i naturen[131]. Også i Laos[132] og Malawi[133] har lokalbefolkningerne i 2016 klaget over Carlsbergs-bryggerier, som de siger, forurener floder og luft.

Retten til sundhed er beskyttet af artikel 25 i FN's verdenserklæring om menneskerettigheder[134]. Dermed kan forurening fra bryggerier krænke menneskerettighederne, hvis det påvirker lokalbefolkningers sundhed, adgang til mad og rent drikkevand.

Har virksomheden offentlige tilgængelige retningslinjer, der forklarer virksomhedens forpligtelse overfor menneskerettighederne?
Carlsberg har en *Labour & Human Rights Policy*, hvor virksomhedens forpligtelser i forhold til menneskerettighederne fremgår. Her fremgår det, at ledelsen i Carlsberg Group skal sikre sig, at de ikke krænker menneskerettighederne. I tilfælde af joint ventures, hvor Carlsberg ikke er den kontrollerende andelshaver, skal den ansvarlige andelshaver være informeret om Carlsbergs menneskerettighedspolitik og anvende samme eller lignende politikker[135]. I Carlsbergs menneskerettighedspolitik er der følgende krav, der skal overholdes:

---

[128] Carlsberg Group: https://www.carlsberggroup.com/who-we-are/about-the-carlsberg-group/global-presence/
[129] Carlsberg Group: https://www.carlsberggroup.com/media/30395/carlsberg-group-fact-sheet.pdf
[130] Emilie Ekeberg, 2018 "Massiv forurening ved Carlsberg bryggeri i Nepal" Tilgængelig på: https://danwatch.dk/undersoegelse/carlsberg-bryggeri-forurener-i-nepal/
[131] Emilie Ekeberg, 2019 "Industriaffald fra Carlsbergs bryggeri ender i naturen" Tilgængelig på: https://danwatch.dk/industriaffald-fra-carlsbergs-bryggeri-ender-i-naturen/
[132] Radio Free Asia, 2016 "Lao Brewery Company Hit With Pollution Complaints" https://www.rfa.org/english/news/laos/lao-brewery-hit-10202016154027.html
[133] Institute of Sustainable development, 2016, *Re: Request For Your Action on Environmental Liquid Pollution by Carlsberg malawi into Mudi River,* [mail sendt til Carlsberg Malawi] Tilgængelig på: https://www.business-humanrights.org/sites/default/files/documents/Malawi%20-ISD%20Letter%20re%20Carlsberg.pdf
[134] Forenede Nationer,1948, *Verdenserklæring om menneskerettigheder*,
[135] Carlsberg Group, *Labour and Human Rights*, s. 2

1. Ingen diskrimination
2. Ingen brug af tvangsarbejde
3. Ingen brug af børnearbejde
4. Foreningsfrihed og kollektiv forhandling
5. Ingen chikane
6. Arbejdstid, arbejdsgoder og løn
7. Medarbejdere skal have ret til betalt årlig ferie og betalt sygeorlov
8. Alle medarbejdere skal have kontrakter

I Carlsberg Groups *Supplier and License Code of Conduct* fremgår de samme forpligtelser til leverandører. Her indgår der også forpligtigelser i forhold til miljøet, hvor det nævnes, at leverandører skal have en oversigt over deres affald, og at de ikke må placere farligt affald på lossepladser. Øvrigt affald skal håndteres efter de gældende krav i lovgivningen[136]. Derudover skal leverandører overholde gældende lovgivning i forhold til luftforurening og spildevand[137].

Identificerer virksomheden risici for påvirkning af menneskerettighederne specifikke for dem?
I Carlsbergs *Sustainability report 2018* står der, at virksomheden har taget de indledende skridt til en systematisk metode til at foretage vurderinger af virksomhedens påvirkning af menneskerettighederne[138]. Carlsberg har foretaget en væsentlighedsvurdering i 2016 for at identificere de væsentlige fokusområder, risici og påvirkninger[139]. Dette inkluderer menneskerettighederne, men mere specifikke informationer og vurderinger fremgår ikke af bæredygtighedrapporten eller andre dokumenter tilgængelige fra deres hjemmeside. Det fremgår altså ikke offentligt, om de har identificeret specifikke risikovurderinger for negativ påvirkning af menneskerettighederne.

Er der specifikke handlingsplaner i forhold til virksomhedens potentielle og aktuelle menneskerettighedspåvirkninger tilgængelige på deres website?
Carlsbergs ansvarlighedsprogram hedder *Live by our compass* og følger de tidligere beskrevne *Code of Conduct* og *Carlsbergs Human Rights Policy*. I deres *Sustainability Report 2019* står der, at de i 2020 vil fortsætte med auditører i udvalgte højrisikomarkeder, monitorere implementeringen af deres menneskerettighedspolitik og udvikle initiativer til at foretage risikovurderinger af varekæden, der er i overensstemmelse med FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv [140]. Det fremgår ikke hvilke udvalgte højrisikomarkeder, der er tale om, og der er heller ikke handlingsplaner tilgængelige offentligt. Carlsberg Group har en whistleblowerlinje ved

[136] Carlsberg Group, *Supplier and License Code of Conduct*, s. 11
[137] Carlsberg Group, *Supplier and License Code of Conduct*, s. 11
[138] Carlsberg Group, *Sustainability Report 2018*, s. 33
[139] Carlsberg Group, *Sustainability Report 2018*, s. 33
[140] Carlsberg Group, *Sustainability Report 2019*, s. 36

navn *Speak Up System,* hvor medarbejdere kan melde mistanker om menneskerettighedskrænkelser[141].

Viser virksomhedens afrapportering, at den effektivt har håndteret konsekvenserne af deres påvirkninger af menneskerettigheder?
Carlsberg afrapporterer på deres fremskridt i en årlig bæredygtighedsrapport, hvor det fremgår, hvad de har gjort for at sikre en bæredygtig virksomhedspraksis. Her viser de fremskridt i deres bæredygtighed gennem specifikke indikatorer på de otte menneskerettighedsforpligtelser, der fremgår af deres *Human & Labour Rights Policy*. F.eks. står der hvor mange procent af medarbejderne, der er medlem af en fagforening [142]. Det fremgår dog ikke, i hvor høj grad det er noget, Carlsberg har arbejdet på at implementere.

I 2018-rapporten under sektionen *Zero Water Waste* står der, at et tredje-parts medie indsamlede forurenet vand fra floden ved siden af Gorkha-bryggeriet i Nepal. Som de foretog en intern undersøgelse på baggrund af. Undersøgelsen konkluderede, at Carlsbergs bryggeri i Nepal lever op til egne standarder og national lovgivning, og at det ikke er fabrikken, der er skyld i forureningen[143]. Dog identificerede de, at vandforureningen kunne skyldes lav grad af vandgennemstrømning i floden og måden, de distribuerede kornrester fra ølbrygningen til små landbrug tæt på bryggeriet[144]. Derfor har de ifølge bæredygtighedsrapporten foretaget opmudring af floden og ændret måden at distribuere kornrester på[145]. De har dog ikke defineret dette problems påvirkning af lokalbefolkningens rettigheder, og der nævnes ikke noget om den rapporterede sodpartikelforurening.

Af bæredygtighedsrapporten fra 2019 fremgår det, at Carlsberg i 2019 har fokuseret på at uddanne medarbejdere i ledelsespositioner om menneskerettigheder gennem et online e-læringsmodul[146]. Derudover skriver de, at de modtog 168 rapporteringer om brud på deres etiske kodeks. Carlsberg har håndteret 48% af sagerne, hvor de har sanktioneret de involverede parter. Der står ikke mere om sagernes omfang eller karakter[147]. Carlsberg blev både konfronteret af DR og Danwatch. Til DR sagde pressechef Kasper Elbjørn:

> *"Vi tager altid miljøet ekstremt alvorligt. Derfor har vi også sidste år lanceret en ny bæredygtighedstrategi. Og vi investerer fortløbende i at højne standarder overalt i verden, også i Nepal".* [148].

[141] Carlsberg Group, *Sustainability Report 2019*, s. 34
[142] Carlsberg Group, *Sustainability Report 2019*, s. 51-52
[143] Carlsberg Group, *Sustainability Report 2018*, s. 19
[144] ibid.
[145] ibid.
[146] Carlsberg Group, *Sustainability Report 2019*, s. 35
[147] Carlsberg Group, *Sustainability Report 2019*, s. 35
[148] Christian Brandt Pedersen, 2018 "Knuste flasker og forurening belaster Carlsbergs bryggeri i Nepal" Tilgængelig på: https://www.dr.dk/nyheder/penge/knuste-flasker-og-forurening-belaster-carlsbergs-bryggeri-i-nepal

Til Danwatch fortalte han, at Carlsberg kunne bekræfte, at vandet fra bryggerierne holder sig indenfor grænseværdierne, og at de ikke har indikatorer på problemer med sodpartikelforurening[149].

Kommentar fra Carlsberg

Menneskerettighedspolitikken er formuleret med ekstern bistand sammen med Business for Social Responsibility (BSR). Carlsberg arbejder med at identificere risikovurderinger af menneskerettighederne, men rapporterer ikke eksternt herpå.

Carlsberg undersøgte af flere omgange vandrensningsanlægget i det lokale Gorkha bryggeri, som dog viste sig ikke at være skyld i forurening af området. Bryggeriet anerkendte, at der tydeligvis var forhold i Danwatchs målinger, der viste forurening i floden. Derfor undersøgte Carlsberg andre kilder end vandrensningsanlægget, herunder området og floden omkring bryggeriet. Eksterne og interne eksperter identificerede tre mulige kilder til de forhøjede værdier i floden omkring Gorkha bryggeriet. Én forureningskilde viste sig at være afløb af våd mask, som Gorkha donerede til lokale landmænd. Carlsberg oplyste, at man straks stoppede denne praksis og fandt en anden måde at levere den vigtige næringskilde til de lokale landmænd. En anden potentiel forureningskilde var regnvand, der løb ud i floden fra bryggeriet, hvorfor man foretog investeringer i regnvandsdræning, der nu dirigeres gennem Gorkhas spildevandsanlæg. Til sidst fandt man, at der var lav vandgennemstrømning i den flodgren, som modtager bryggeriets rensede spildevand, hvorfor man lavede en opmudring for at forbedre gennemstrømningen i perioder med lav vandstand.

Danish Crown

Virksomhedens profil

[149] Emilie Ekeberg, 2019 "Industriaffald fra Carlsbergs bryggeri ender i naturen" Tilgængelig på: https://danwatch.dk/industriaffald-fra-carlsbergs-bryggeri-ender-i-naturen/

Danish Crown er en fødevarevirksomhed med hovedsæde i Randers, der producerer og sælger kød og kødprodukter[150]. I regnskabsåret 2018/19 havde virksomheden en omsætning på 56,5 milliarder kr. og 22.979 medarbejdere[151] [152].

Danish Crown er et andelsselskab ejet af 6426 andelshavere[153]. Selskabet ejer 100 % af Danish Crown Foods, ESS-food, Sokolow, KLS Ugglarps, Friland, DAT-schaub, 81 % af Scan-Hide og 50 % af Westcrown[154].

Koncernen er en af verdens største svinekødseksportører[155], og de fire største markeder for Danish Crown er Danmark, Sverige, Storbritannien og Polen[156]. Danish Crown har også en stor svinekødseksport til Asien, og i regnskabsåret 2018/2019 kom 16% af virksomhedens indtægter fra Asien mod 72 % fra Europa og 12 % fra resten af verden. I Afrika og Mellemøsten er Danish Crown inden for de sidste år begyndt at sælge forskellige kødprodukter på dåse[157].

Sager i offentlighedens søgelys: Danish Crown i Padborg

I oktober 2018 skrev Fagbladet 3F, at en stor gruppe af filippinske og srilankanske chauffører boede i en slumlejr i Padborg under beskidte og uhygiejniske forhold. Til 3F fortalte chaufførerne, at de typisk arbejdede 18 timer af gangen med en løn til ca. 15 kr. i timen[158].

Chaufførerne fortalte, at de var blevet lokket til Europa med løfter om gode jobs og god løn. Chaufførerne var bl.a. rekrutteret af agenturet United Primover til at arbejde for virksomheden Kurt Beier Transport A/S. Her blev de lovet gratis gratis adgang til sundhedshjælp, god løn og indkvartering på gode værelser. Danish Crown bruger gennem underleverandøren N&K Spedition Kurt Beier til fragt i Europa.

Da politiet foretog en razzia i lejren, fandt de 26 chauffører, der var hjemme i lejren på det tidspunkt. Deres sag blev taget op af Center mod Menneskehandel, der vurderede, at chaufførerne var ofre for menneskehandel [159]. Kurt Beier blev yderligere anklaget for menneskehandel i både Holland, Tyskland og Polen i 2018[160]. Syd- og Sønderjyllands

[150] Virk: https://datacvr.virk.dk/data/visenhed?enhedstype=virksomhed&id=26121264&soeg=26121264&language=da
[151] Danish Crown: https://www.danishcrown.com/da-dk/om-os/regnskaber-csr-og-noegletal/
[152] Danish Crown, Together towards sustainable food - Annual report 2018/2019, s. 11
[153] Danish Crown, Together towards sustainable food - Annual report 2018/2019, s. 13
[154] Danish Crown: https://www.danishcrown.com/da-dk/om-os/regnskaber-csr-og-noegletal/
[155] Danish Crown, Together towards sustainable food - Annual report 2018/2019, s. 11
[156] Danish Crown, Together towards sustainable food - Annual report 2018/2019, s. 19
[157] ibid.
[158] Asger Havstein Eriksen, Morten Halskov, Fagbladet 3F, 2018 "Afsløring: Filippinske arbejdere bor i slumlejr i Danmark" Tilgængelig på: https://fagbladet3f.dk/tema/slumlejren?page=13
[159] Asger Havstein Eriksen, Morten Halskov, Fagbladet 3F, 2018. "Center: 26 chauffører er ofre for menneskehandel". Tilgængelig på: https://fagbladet3f.dk/artikel/center-26-chauffoerer-er-ofre-menneskehandel
[160] Asger Havstein Eriksen, Morten Halskov, Fagbladet 3F, 2018. "Vognmand Kurt Beier anholdt for menneskehandel i fire lande" Tilgængelig på: https://fagbladet3f.dk/artikel/vognmand-kurt-beier-anmeldt-menneskehandel-i-fire-lande

Politi afleverede i november 2019, efter mere end et års efterforskning af mistanke om menneskehandel til tvangsarbejde, sit materiale til den statslige anklagemyndighed,I[161].

Siden har sagen været forelagt Statsadvokaten i Viborg, da der er begrænset retspraksis på området, og det derfor er en kompliceret sag.

3. juli 2020 meddelte Anklagemyndigheden, at der skal rejses tiltale mod Kurt Beier for åger af særlig grov beskaffenhed, men ikke for menneskehandel.

Det er statsadvokaten i Viborgs afgørelse, som er truffet på baggrund af Syd- og Sønderjyllands Politis langvarige efterforskning i sagen, der blev anmeldt i oktober 2018 af Center mod Menneskehandel.

Sagen er endnu ikke berammet.

Efter afsløringerne afbrød både Jysk, DSV og Arla samarbejdet, men Danish Crown valgte fortsat at bruge firmaet[162].

Har virksomheden offentlige tilgængelige retningslinjer, der forklarer virksomhedens forpligtelse overfor menneskerettighederne?

Danish Crown forpligter sig til at respektere menneskerettighederne i deres Code of Conduct, hvor de skriver følgende:

> *"Vi bestræber os på at tage ansvar for hele værdikæden og overholde internationale konventioner om menneske- og arbejdstagerrettigheder".*[163]

Danish Crowns forpligtelser over for menneske- og arbejdstagerrettigheder uddybes yderligere i deres CSR politik, i deres adfærdskodeks for leverandører og Modern Slavery Act Statement. Af de politikker fremgår det, at de især forpligter sig til at identificere og afbøde enhver risiko for krænkelse af retten til foreningsfrihed og kollektive forhandlinger, tvangsarbejde og børnearbejde i deres varekæde.

Danish Crown har også en specifik Erklæring om arbejdstager- og menneskerettigheder i transportbranchen, som deres leverandører af transportydelser forpligter sig til at skrive under på, og sikre sig, at dette bliver overholdt for deres virksomhed og eventuelle underleverandører. Erklæringen indeholder forpligtelser vedrørende sikring af sundhed, sikkerhed, rettigheder på

[161] Asger Havstein Eriksen, Morten Halskov, Fagbladet 3F, 2019. "Padborg-sagen: Nu har politiet afsluttet efterforskning med Beier-firma " Tilgængelig på: https://fagbladet3f.dk/artikel/nu-har-politiet-afsluttet-efterforskning-mod-beier-firma

[162] Andreas Holm Hansen, Fagbladet 3F, 2018. "Tillidsfolk på Danish Crown: Chauffør-løsning er langtfra god nok" Tilgængelig på: https://fagbladet3f.dk/artikel/chauffoer-loesning-er-langtfra-god-nok

[163] Danish Crown, *Adfærdskodeks for leverandører* s. 13

arbejdspladsen, vilkår for steder, hvor medarbejdere tilbydes indkvartering og generelle ansættelsesvilkår.

Identificerer virksomheden risici for påvirkning af menneskerettighederne specifikke for dem?
Danish Crown skriver i deres bæredygtighedsrapport 2018/2019, at de har et ansvar for at sætte ind over for forhold i værdikæden, der kan indebære væsentlige risici for negative påvirkninger af mennesker[164]. Det fremgår, at de kortlægger væsentlige risici ved undersøgelser på produktionssteder og gennem dialog med interessenter, der hjælper med at udpege branchens udfordringer[165]. De skriver også, at de i 2018 har identificeret potentielle bæredygtighedsrisici på 51 produktionssteder. Det fremgår ikke nogle steder, om de har identificeret risici forbundet med menneskerettighederne. Lokaliteten på produktionsstederne fremgår heller ikke.

Er der specifikke handlingsplaner i forhold til virksomhedens potentielle og aktuelle menneskerettighedspåvirkninger tilgængelige på deres website?
Efter sagen om de filippinske og srilankanske chauffører i Padborg offentliggjorde Danish Crown Erklæringen om arbejdstager- og menneskerettigheder i transportbranchen sammen med et skema om kravene for indkvartering i transportbranchen. Kontrolskemaet omhandler udelukkende indkvarteringsforhold, men nævner ikke noget om lønforhold og arbejdstid, Der er derimod et punkt i erklæringen om arbejdstager- og menneskerettigheder i transportbranchen, som leverandører af transportydelser til Danish Crown, skal skrive under på. Ifølge en pressemeddelelse fik Kurt Beier 8 uger til at rette op på forholdene. Samarbejdet fortsatte efter de 8 uger[166]. Der findes ikke andre konkrete handlingsplaner, der forholder sig til virksomhedens potentielle eller aktuelle menneskerettighedspåvirkninger på hjemmesiden.

Det fremgår dog af deres Code of Conduct, at Danish Crown fokuserer på sult, fødevaresikkerhed og ernæring i deres sociale ansvarlighed for aktivt at respektere menneskerettighederne til sundhed, velvære og adgang til mad[167]. Deres bæredygtighedsstrategi hedder MEAT2030, og her arbejder de bl.a. mod en måde at brødføde verden med bæredygtigt kød og protein[168], men den indeholder ingen konkrete handlingsplaner.

Viser virksomhedens afrapportering, at den effektivt har håndteret konsekvenserne af deres påvirkninger af menneskerettigheder?

[164] Danish Crown, *Adfærdskodeks for leverandører* s. 13
[165] Danish Crown, *Adfærdskodeks for leverandører* s. 13
[166] Danish Crown. "Nye krav skal sikre medarbejderne i transportbranchen". Tilgængelig på: https://www.danishcrown.com/da-dk/kontakt/presse/nyheder/nye-krav-skal-sikre-medarbejderne-i-transportbranchen/
[167] Danish Crown, *Adfærdskodeks for leverandører*
[168] Danish Crown, *Together towards sustainable food - Sustainability Report 2018/2019*

I bæredygtighedsrapporten fra 2018-2019 fremgår det, at de har fået 40 leverandører og underleverandører til at underskrive erklæringen om arbejdstager- og menneskerettigheder i transportbranchen, og derudover har de auditeret og godkendt 8 indkvarteringssteder i Danmark, Polen og Tyskland. Det fremgår dog ikke, om det er Kurt Beiers indkvarteringssteder. Det fremgår heller ikke, om forholdene omkring løn og arbejdstid er blevet forbedret efter erklæringen om arbejdstager- og menneskerettigheder i transportbranchen er blevet implementeret.

Danish Crown fik meget kritik i medierne og af 3F i kølvandet på afsløringerne, fordi de ikke valgte at trække sig fra samarbejdet, som flere andre store danske virksomheder gjorde. I den forbindelse sagde de, at de ville vente på en udmelding fra politiet[169].

Danish Crown udsendte en pressemeddelelse om sagen, hvor den globale indkøbsdirektør Lars Feldskou udtalte følgende:

> *"Sagen om chaufførerne i Padborg er selvfølgelig Kurt Beiers ansvar. Men den her sag har også blotlagt, at Danish Crown - og i det her tilfælde vores samarbejdspartner - ikke har haft tilstrækkelig indsigt i forholdene hos en underleverandør. Derfor føler vi begge et medansvar for de svigt, der har været hos Kurt Beier. Vi tror på, at klare retningslinjer for vores leverandører er vejen til ikke at havne i sådan en situation igen"[170].*

Da det blev offentliggjort, at Kurt Beier bliver tiltalt for åger af særlig grov beskaffenhed, men ikke for menneskehandel, talte Fagbladet 3F med Pressechef Jens Hansen fra Danish Crown. Han hæfter sig iflg. Fagbladet 3F ved, at tiltalen er mildere end sigtelsen, da der ikke er nogen tiltale for menneskehandel, men at tiltalen for åger er meget alvorlig. Jens Hansen siger også, at hvis der falder dom for åger, er det slut med at bruge Kurt Beier Transport A/S.

Kommentar fra Danish Crown

Center for Menneskehandel vurderede i 2018, at 26 chauffører potentielt kunne have været udsat herfor, hvorfor denne gruppe af chauffører blev hentet af Center Mod Menneskehandel og kørt til et ukendt sted. Endelig afklaring har, iflg. vores

[169] David Rebouh, Fagbladet 3F, 2018. "Slum-sag har ingen konsekvenser: Danish Crown vil først se politi-sag" Tilgængelig på: https://fagbladet3f.dk/artikel/danish-crown-vil-foerst-se-politisag
[170] Danish Crown: https://www.danishcrown.com/da-dk/kontakt/presse/nyheder/nye-krav-skal-sikre-medarbejderne-i-transportbranchen

oplysninger, endnu ikke fundet sted. Det skal hertil nævnes, at agenten United Primover, som medvirkede til ansættelse af den pågældende gruppe, på ansættelsestidspunktet var godkendt af de filippinske myndigheder til at udøve denne rolle. I tillæg hertil vil langt de fleste risikovurderinger på lande i forhold til menneskerettigheder, kategorisere Danmark som lav-risiko. Danish Crown erkender, at vi inden Kurt Beier sagen ikke så risikoen for en sag om mulig menneskehandel fra en dansk transport-leverandør som værende "signifikant".

Danish Crowns valg om at fortsætte samarbejdet skal bl.a. findes i tilgangen, at vi forventer at have større indflydelse på og kontrol med udbedring af kritisable forhold, hvis vi samarbejder med leverandører – jf. den indledende kommentar om dialog med branchen/branchekodeks. Dette hænger også sammen med vores tilslutning til UNGP, hvor vi forpligter vi os også til at sikre udbedring i tilfælde af, at vi er involveret i en negativ påvirkning af menneskerettigheder. Desværre fik hverken Danish Crown eller vores underleverandør N&K Spedition mulighed for at gå i dialog med de berørte chauffører, da de blev flyttet; som altid ønsker vi ikke blot at handle ud fra diverse artikler i medierne, men ønsker at få indsigt og skabe transparens – dette var desværre ikke muligt.

De 51 produktionssteder angivet i bæredygtighedsrapporten 2018/2019 dækker over Danish Crown's egne produktionssteder i hhv. Tyskland, Danmark, UK, Polen og Sverige. Ingen af de identificerede væsentlige risici som relaterer sig til menneskerettigheder.

Kommunikation: Danish Crown erkender, at UNGP Principle 21 angiver indhold i/type af medie for kommunikation omkring menneskerettigheder. Danish Crown har siden Kurt Beier sagen ikke eksplicit kommunikeret bredt herom på hjemmeside eller i rapport, dog har vi engageret os i forskellig ikke-rapporteret dialog. Vi kunne måske have gjort det anderledes i forhold til valget af offentlig kommunikation, men det betyder ikke, at der ikke er udarbejdet og taget aktion i forhold til specifikke handlingsplaner.
Specifikke resultater: Som eksempel herpå kan bl.a. henvises til de renoverede indkvarteringsmuligheder hos Kurt Beier, som er et resultat af "Erklæringen om arbejdstager og menneskerettigheder i transportbranchen med tilhørende kontrolskema på indkvartering":
http://kurtbeier.dk/padborg-chauffoer-faciliteter/
Faciliteter, der nu er godkendt af Danish Crown og som, siden sagen opstod, løbende bliver tjekket af Danish Crown.
Vedr. løn og arbejdstid – jvf nedenfor.
Diverse initiativer (del af handlingsplaner) i relation til vores bæredygtighedsstrategi MEAT 2030 er kategoriseret i 5 områder: Sustainable Food Production, Sustainable Farming, Good Jobs for Everyone, Together with customers and consumers & Feeding the World er alle relateret til SDG'erne. Specifikke eksempler på initiativer kan bl.a. findes i den seneste bæredygtighedsrapport.

Indkvartering: De otte nævnte indkvarteringssteder er ikke alle relateret til Kurt Beier – jf. vores svar ovenfor. Det er indkvarteringssteder, der er identificeret i øvelsen med at indhente de strategiske transport-leverandørers bekræftelse på overholdelse af Erklæringen om arbejdstager og menneskerettigheder i

transportbranchen, herunder målet om at skabe yderligere transparens. Flere vognmænd planlægger turene, og gør brug af chauffører, som efter endt arbejde kan køre til sin bopæl. Det gælder også ikke danske vognmænd og i de tilfælde er der ikke er behov for indkvartering. Alle otte indkvarteringssteder er auditeret og godkendt af Danish Crown i henhold til "checklisten for indkvartering".
Løn og arbejdstid er håndteret via " Erklæringen om arbejdstager og menneskerettigheder i transportbranchen".
Vi skal også i den sammenhæng for god ordens skyld understrege, at transport af dyr og varer til kunder i Danmark varetages af chauffører, der er underlagt danske løn og arbejdsvilkår.

Tekstil og accessories

De tre største danske virksomheder i tekstil- og accessories sektoren målt på omsætning

Bestseller (25,8 mia. kr)
Pandora (21,9 mia. kr)
JYSK (28,3 mia. kr)

Bestseller

Virksomhedens profil
Bestseller A/S er en dansk modekoncern stiftet i 1975 med hovedsæde i Brande, Danmark[171]. Bestseller er ejet 100% af Holch Povlsen familien med Anders Holch Povlsen som administrerende direktør.

Koncernen har mere end 17000 ansatte herunder 3300 i Danmark[172]. I det finansielle år 2018/2019 havde koncernen en omsætning på 25,8 milliarder danske kr[173].

Bestseller har omkring 2750 modebutikker fordelt over hele verden[174], hvor deres tøj markedsføres under mærkerne Jack & Jones, Vero Moda, Vila Clothes, JunaRose by Vero Moda, Only, Only & Sons, Kids Only, Only Play, Only Karmakoma, Jacqueline de

[171] Virk: https://datacvr.virk.dk/data/visenhed?enhedstype=virksomhed&id=88216512
[172] Bestseller: https://about.bestseller.com/about-us/facts-figures
[173] Bestseller: https://about.bestseller.com/news/increasing-turnover-growth-and-investing-in-the-future
[174] Bestseller: https://about.bestseller.com/about-us/facts-figures

Yong, Selected Femme/Homme, Name It, LMTD, Noisy May, OBJECT, Pieces, Y.A.S, Mamalicious og PRODUKT[175].

Bestseller ejer ingen andel i deres produktion[176], men får i stedet produceret 220 millioner produkter på 700 fabrikker[177] i blandt andet Albanien, Bangladesh, Bulgarien, Cambodja, Kina, Indien, Makedonien, Mauritius, Moldova, Marokko, Myanmar, Pakistan, Polen, Portugal, Rumænien, Serbien, Spanien, Sri Lanka, Tunesien, Tyrkiet, Uganda, Ukraine, De Forenede arabiske Emirater og Vietnam, hvilket fremgår af deres *Bestseller Factory List*.

Sager i offentlighedens søgelys: Bestseller i Myanmar

I en rapport fra *The U.N. Independent International Fact-finding mission on Myanmar* fremgår det, at industriområdet Nqwe Pin Lae, hvor Bestseller får produceret tøj, ejes af det militære konglomerat Myanmar Economic Holdings Ltd. (MEHL)[178]. Myanmars militær Tatmadaw har begået adskillige menneskerettighedskrænkelser mod Rohingyaer.

I rapporten opfordrer FN-missionen virksomheder til at være varsomme, når de handler i Myanmar:

> *"Alle virksomheder, der handler med eller køber varer fra Myanmar, bør foretage en forhøjet due diligence for at sikre, at de ikke støtter Tatmadaws aktiviteter"*, skriver missionen i rapporten[179].

FN-missionen vedr.Myanmar identificerer 106 virksomheder relateret til militæret i alle sektorer, fra byggeri, udvinding af ædelsten, forsikring og turisme til bankforretning produktion[180].

På *Bestseller Factory List* fra december 2019 fremgår det, at 3 af 36 fabrikker i Myanmar ligger i Industriområdet Ngwe Pin Lae, der er ejet af MEHL. Det er

[175] Bestseller: https://about.bestseller.com/our-brands
[176] Bestseller: https://about.bestseller.com/contact/supplier
[177] ibid.
[178] The U.N. independent United International Fact-Finding Mission on Myanmar, 2019, *The Economic Interests of the Myanmar military*. s. 93-103. Tilgængelig på: https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/FFM-Myanmar/EconomicInterestsMyanmarMilitary/A_HRC_42_CRP_3.pdf
[179] OCHCR, *UN Fact-Finding Mission on Myanmar exposes military business ties, calls for targeted sanctions and arms embargoes.* 5.8.2019
[180] The U.N. independent United International Fact-Finding Mission on Myanmar, 2019, *The Economic Interests of the Myanmar military*. s. 19. Tilgængelig på: https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/FFM-Myanmar/EconomicInterestsMyanmarMilitary/A_HRC_42_CRP_3.pdf

fabrikkerne Guotai Guohao Garment Ltd., Saung Oo Shwe Nay (Golden Sunshine) Co. Ltd. og Ruining (Garment) Myanmar Co. Ltd.

Siden Tatmadaw startede voldskampagnen mod landets rohingya-muslimer, er der rapporteret om vilkårlig tilbageholdelse, tortur, seksuel vold, tvungen deportation og ulovlig ødelæggelse af privat ejendom. I følge *Human Rights Watchs World Report 2019* har Tatmadaw dræbt flere tusinde rohingyaer og destrueret 392 landsbyer, hvor der før hovedsageligt boede Rohingya muslimer[181]. Mere end en million rohinghayer er flygtet fra landet[182].

FN-missionen konkluderer i rapporten, at alle udenlandske virksomheder, hvis aktiviteter har bånd til Tatmadaw, udgør en høj risiko for at medvirke til at påvirke menneskerettighederne negativt eller overtræde internationale love, da de er med til at støtte Tatmadaws aktiviteter økonomisk[183]. FN-missionen mener derfor, at virksomheder bør skære alle økonomiske bånd til Tatmadaw. De mener i stedet, at man skal støtte virksomheder i Myanmar, der ikke er forbundet økonomisk til Tatmadaw.[184]

Danwatch rapporterede i 2019 også om andre problemer på fabrikker i Myanmar, der leverer til Bestseller. I *Trusler og ydmygelser bag vores børnetøj* fremgår det, hvordan et højt produktionspres skaber et voldsomt pres på arbejderne. Blandt andet bliver arbejderne ansat som praktikanter de første seks måneder og kan i den periode blive betalt helt ned til halvdelen af mindstelønnen.

Har virksomheden offentlige tilgængelige retningslinjer, der forklarer virksomhedens forpligtelse overfor menneskerettighederne?
Bestseller forpligter sig til at respektere menneskerettighederne i *Bestseller's Human Rights Policy*, der er udarbejdet efter konventionerne i FN's verdenserklæring om menneskerettigheder, ILOs kernekonventioner og FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv[185]. I forbindelse med det skriver de:

> *"Vi søger løbende at identificere, forebygge, afbøde og undgå at forårsage eller medvirke til negative følger for menneskerettighederne med hensyn til vores egne medarbejdere og inden for vores forretningsaktiviteter."* [186]

I Bestseller 'Code of Conduct' fremgår det yderligere, at leverandører og underleverandører i varekæden forpligter sig til at overholde følgende i deres aktiviteter:

[181] Human Rights Watch, *World Report 2019, Burma*
[182] ibid.
[183] The U.N. independent United International Fact-Finding Mission on Myanmar, 2019, *The Economic Interests of the Myanmar military*. s. 52. Tilgængelig på: https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/FFM-Myanmar/EconomicInterestsMyanmarMilitary/A_HRC_42_CRP_3.pdf
[184] OCHCR, *UN Fact-Finding Mission on Myanmar exposes military business ties, calls for targeted sanctions and arms embargoes.* 5.8.2019
[185] Bestseller Sustainability, *Bestseller's Human Rights Policy*, November 2018, s. 1.
[186] Bestseller Sustainability, *Bestseller's Human Rights Policy*, November 2018, s. 1.

- Forhindre tvangsarbejde
- Arbejdstid, tilpas hvile og ferie
- Retten til kollektiv forhandling og organisering
- Forhindre børnearbejde og beskyttelse af unge arbejdere
- Sikre retmæssig kompensation
- Sikre frihed fra diskrimination og chikane
- Sikre fastansættelser og beskytte udsatte grupper[187]

Identificerer virksomheden risici for påvirkning af menneskerettighederne specifikke for dem?
Bestseller har en specifik 'Illegal Worker Policy' der omhandler deres produktion i Tyrkiet. Her skriver de, at krigen i Syrien skaber en høj risiko for, at flygtninge bliver udnyttet i tekstilbranchen. De vurderer det derfor som en særlig risiko på deres fabrikker i Tyrkiet[188].

Bestseller har også en specifik politik vedr. børnearbejde, 'Bestseller Child Labour Policy', hvor de nævner, at børnearbejde sjældent findes på produktionsanlæg, men kan være at finde længere tilbage i varekæden[189]. Det fremgår ikke, om de vurderer børnearbejde som en særlig risiko for Bestsellers virksomhedsaktiviteter.

I forhold til fabrikkerne i Myanmar med forbindelser til Tatmadaw fremgår det ingen steder på Bestsellers hjemmeside, at der skulle være en specifik risiko for at bidrage til menneskerettighedskrænkelser gennem fabrikkerne i Nqwe Pin Lae - eller nogen specifik risiko forbundet med aktiviteter i Myanmar. Der findes ingen vurderinger af Bestsellers potentielle påvirkning af menneskerettighederne i Myanmar offentligt tilgængeligt.

Er der specifikke handlingsplaner i forhold til virksomhedens potentielle og aktuelle menneskerettighedspåvirkninger tilgængelige på deres website?
I Bestsellers *Illegal Worker's Policy* fremgår der en konkret handlingsplan i det tilfælde, at der bliver fundet udokumenterede arbejdere på nogle af fabrikkerne. Bestsellers lokale kontor skal vurdere situationen på fabrikken, og arbejdsgiveren skal hjælpe den ansatte med at søge en arbejdstilladelse, hvis en udokumenteret medarbejder opdages. Derudover fremgår det, at Bestseller vil få hjælp fra relevante nødhjælpsorganisationer til at rette op på situationen, hvis de finder et problem med en eller flere udokumenterede arbejdere.

I 'Bestsellers Child Labour Policy' fremgår der en handlingsplan, hvis der bliver opdaget tilfælde af børnearbejde på en fabrik. Det inkluderer, at barnet skal fjernes fra fabrikken og få stillet mulige alternativer i udsigt, en passende uddannelsesordning

[187] Bestseller Sustainability, *Bestseller's Code of Conduct, version 6*, december 2018, s. 1-2
[188] Bestseller Sustainability, *Bestseller's Illegal Workers Policy*, November 2018, s. 1.
[189] Bestseller Sustainability, *Bestseller's Child Labour Policy*, Oktober 2018

stilles til rådighed for barnet, imens det er i den obligatoriske skolealder, og leverandøren skal også betale løn til barnet i de obligatoriske skoleår. Leverandører skal arbejde sammen med Bestsellers repræsentanter for at sikre, at barnets behov bliver prioriteret.

Det fremgår altså, at det er leverandøren, der skal gennemføre handlingsplanerne. Mens Bestsellers ansvar ifølge deres egen policy at følge op på leverandørens procedure i sagen samt at samarbejde med internationale og lokale stakeholders for at adressere udfordringerne relateret til børnearbejde i tekstilindustrien.

I forhold til Myanmar er der ingen specifikke handlingsplaner tilgængelige på Bestsellers hjemmeside eller i officielle dokumenter.

Viser virksomhedens afrapportering, at den effektivt har håndteret konsekvenserne af deres påvirkninger af menneskerettigheder?
Bestseller udfører ikke-finansiel rapportering gennem en 'Sustainability rapport'. Den sidste blev udgivet i juli 2019 omhandlede året 2018 [190]. Afrapporteringen omhandler Bestsellers bæredygtige udvikling, men den nævner ikke bestemte cases, hvor Bestseller har været medvirkende til menneskerettighedskrænkelser. Derfor fremgår det heller ikke, hvordan de har håndteret en eventuel påvirkning.

I bæredygtighedsrapporten fra 2018 fremgår det, at deres eksterne auditør foretog 953 fabriksbesøg i 2018 vedrørende efterlevelse af Bestsellers retningslinjer og gav råd og vejledning til kortsigtet afbødning og langsigtede projektforbedringer[191]. Der findes ikke mere konkret information om situationernes omfang, hvem den eksterne auditør er, type af problem eller hvor mange steder problemet er blev håndteret. Det fremgår heller ikke, om de har haft noget med brud på menneskerettighederne at gøre. Rapporten fra FN udkom i august 2019, og Bestseller har endnu ikke publiceret en bæredygtighedsrapport for 2019[192]. Men af sidste fabriksliste, der er fra december 2019, fremgår det, at Bestseller fortsat får produceret tøj på fabrikkerne i Ngwe Pin Lae.

Rapporten fokuserer i høj grad på bæredygtighedsinitiativer og samarbejder. Her nævnes Myanmar i forbindelse med projektet MYPOD (Myanmar, Productivity. Occupational, Health and Safety and Social Dialogue) på tre fabrikker i Myanmar. Projektet er et samarbejde med Dansk Initiativ for Etisk Handel, 3F, Aalborg Universitet og flere hovedleverandører. I forbindelse med projektet skriver de:

> *"Løbende politisk ustabilitet, civil uro og mangel på industriel infrastruktur i Myanmar har bremset vores fremskridt med dette projekt"*

[190] Bestseller: https://about.bestseller.com/news/fashion-fwd-progress-bestseller-releases-new-sustainability-report
[191] Bestseller, *FWD bringing Sustainable Fashion Forward - Sustainability report 2018*, s. 49
[192] Data hentet 20.01.2020

Det fremgår dog ikke hvilke problemer, hvordan de har håndteret det eller på hvilke fabrikker, projekterne foregår.

Det japanske medie 'Nikkei Asian Review' har konfrontet Bestseller med, at de får produceret tøj på tre fabrikker i militærets industriområde. Det fremgår i *Fashion Brands rethink Myanmar Positions after military ties* d. 26. august 2019. Her har Bestseller svaret, at de ville kigge på rapporten for at vurdere, om de skal handle på baggrund af rapportens fund. Der findes ikke offentlig tilgængelig information, som understøtter, hvorvidt de har gjort det.

Kommentar fra Bestseller

I BESTSELLER efterlever vi UN Guiding Principles on Human Rights. Dette afspejler sig i vores politikker. Vi tager naturligvis også FFM rapporten alvorlig. Vi har en generel due diligence omkring de fabrikker, vi samarbejder med i Myanmar og ift. evt. uønsket tilknytning. Et konkret element i proceduren er at bede fabrikkerne om en erklæring på, hvorvidt de har uønsket tilknytning og om deres ejerforhold generelt. Det er korrekt, at vi har konkrete samarbejder med 3 fabrikker i det gældende område. Disse fabrikker har overfor os erklæret, at de ikke har uønsket tilknytning. Vi arbejder yderligere på en proces, hvor vi kræver 3. parts erklæringer i tillæg. Vi samarbejder endvidere med lokale partnere og stakeholders i forhold til løbende at vurdere situationen i Myanmar – også i forhold til risikoen for militære forbindelser. Vi følger nøje udviklingen og forholder os dertil.

Pandora

Virksomhedens profil

Pandora er én af verdens største producenter af smykker under eget brand[193]. Virksomheden er grundlagt i 1982, danskejet og har hovedsæde i København. Mere end 11.000 af de i alt 28.000 ansatte er placeret i Thailand, hvor smykkerne produceres[194] [195]. I 2019 producerede Pandora 96 millioner smykker og havde en årsomsætning på 21,9 milliarder kr[196].

[193] Pandora, *Transparency in supply Chains Statement 2018*
[194] Pandora: https://pandoragroup.com/about
[195] Pandora, *Annual report 2019*, s. 30
[196] Pandora, *Annual report 2019*, s. 4

Virksomheden er registreret som et aktieselskab ved navn Pandora A/S i Danmark og registreret på Copenhagen Stock Exchange (NASDAQ GMX)[197]. Moderselskabet Pandora A/S har en lang række tilknyttede virksomheder i Østrig, Belgien, Tjekkiet, Schweiz, Brasilien, Canada, Argentina, Chile, Danmark, Dubai, Finland, Frankrig, Tyskland, Holland, Italien, Norge, Hong Kong, Irland, Mexico, Colombia, Peru, Panama, Ungarn, Rumænien, Polen, Slovakiet, Singapore, Sydafrika, Spanien, Sverige, Tyrkiet, Storbritannien, USA, Macau, Australien, Thailand og Kina [198].

Pandora ejer størstedelen af sine produktionsfaciliteter og kontrollerer dermed størstedelen af sin varekæde[199]. Alle smykkerne bliver produceret på to fabrikker i Thailand i henholdsvis Bangkok og Chiang Mai.

Sager i offentlighedens søgelys: Pandora i Thailand

Datterselskabet Pandora Production Co. Ltd. i Thailand står for produktionen af alle smykker. Det sker blandt andet på en fabrik i industriområdet Gempolis i Bangkok[200]. Her var Pandora i 2018 involveret i en sag vedr. ulovlig fyring af medarbejdere på fabrikken, fordi medarbejderne organiserede sig i en fagforening.

Ifølge en rapport fra NGO'en Workers Rights Consortium (WRC) stilet til Pandora Production Co. Ltd., fyrede Pandora i februar 2018 73 af fabrikkens medarbejdere i løbet af fem dage efter stiftelsen af fagforeningen, Pandora Labor Union[201]. Udover fagforeningens formand var 43 af de fyrede medarbejdere medlemmer af fagforeningen - 3 sad i det øverste udvalg og 38 sad i underudvalget. Fagforeningens formand blev ifølge WRC's dokumentation fyret samme dag, som han afleverede registreringen af fagforeningen.

Sagen blev indbragt for det thailandske arbejdsministerium og den thailandske arbejdsdomstol, der vurderede, at fyringerne gik imod thailandsk lov om arbejdsrettigheder (§121), da den beskytter medarbejdere fra at blive fyret på grund af aktiviteter i fagforeningen[202]. Arbejdsministeriet vurderede samtidig, at Pandora skulle genansætte arbejderne og betale kompensation til de arbejdere, der ikke ville genansættes. Pandora ankede afgørelsen til arbejdsdomstolen, og mens sagen stod på, indgik virksomheden forlig om erstatninger til de fleste fyrede arbejdere. Året efter i

[197] Virk: https://datacvr.virk.dk/data/visenhed?enhedstype=virksomhed&id=28505116&soeg=pandora&type=undefined&language=da
[198] Pandora, *Annual Report 2019*, s. 98
[199] Pandora, *Transparency in supply Chains Statement 2018*
[200] Pandora: https://pandoragroup.com/careers/pandora-in-your-region/thailand-pandora-production
[201] Workers Rights Comitee, 2019, s. 11, *Re: Labor Rights Violations at Pandora Production Co., Ltd., (Thailand)* [Sendt til Nils Helander; Thomas Touborg; Chanchai Lertkulthanon, Pandora Production Co., Ltd.] tilgængelig på: https://www.workersrights.org/wp-content/uploads/2019/12/Pandora-WRC-Memo-11152019.pdf
[202] Workers Rights Comitee, 2019, s. 2, *Re: Labor Rights Violations at Pandora Production Co., Ltd., (Thailand)* [Sendt til Nils Helander; Thomas Touborg; Chanchai Lertkulthanon, Pandora Production Co., Ltd.] tilgængelig på: https://www.workersrights.org/wp-content/uploads/2019/12/Pandora-WRC-Memo-11152019.pdf

maj 2019 afgjorde arbejdsdomstolen, at fagforeningsaktiviteterne havde været en faktor for, at de resterende ansatte var blevet fyret.

Workers Rights Consortium peger selv på timingen i fyringerne og den høje procentdel af de afskedigede, der var medlem af fagforeningen[203], som beviser på, at Pandora har påvirket medarbejdernes ret til frit at organisere sig negativt.

Ifølge The International Labor Organizations (ILO) fundamentale konvention omhandlende foreningsfrihed og beskyttelse af retten til at organisere sig[204] er det i strid med foreningsfriheden (CO98), hvis virksomheden lægger vægt på sine ansattes aktiviteter eller tilhørsforhold til en arbejdstagerorganisation eller forening. Dette gælder også i relation til afskedigelse.

Har virksomheden offentligt tilgængelige retningslinjer, der forklarer virksomhedens forpligtelse overfor menneskerettighederne?

I Pandoras 'Human Rights Policy' forpligter virksomheden sig til at overholde menneskerettighederne. Pandora skriver, at de arbejder for en virksomhedspraksis, som følger FN's retningslinjer for Menneskerettigheder og Erhverv samt ILO's kernekonventioner[205].

Pandoras menneskerettighedspolitik er én af fire kernepunkter i 'Pandora Ethics'. De tre andre punkter er *business integrity policy, health and safety policy* samt *sustainability policy*.

Pandora har derudover retningslinjer for menneskerettigheder i *Pandora A/S Suppliers' Code of Conduct*, der gælder alle Pandoras underleverandører såvel som filialers underleverandører[206]. Her står det formuleret, at leverandører altid skal respektere menneskerettighederne i overensstemmelse med FN's Menneskerettighedserklæring.

I Pandoras *Transparency in Supply Chains Statement* fra 2018 nævner de også menneskerettighederne. Her fremhæver de særligt:

- Foreningsfrihed og retten til at indgå i kollektive forhandlinger
- Ingen brug af børnearbejde eller tvangsarbejde
- Respekt for individets bevægelsesfrihed
- Forbud mod diskrimination af deres medarbejdere[207]

[203] Omkring 60 % af de afskedigede var aktive i fagforeningen. På daværende tidspunkt udgjorde andelen af aktive medlemmer mindre en 1% af fabrikkens samlede arbejdskraft. Workers Rights Consortium, s. 8: https://www.workersrights.org/wp-content/uploads/2019/12/Pandora-WRC-Memo-11152019.pdf
[204] International Labour organization: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C087
[205] Pandora, *Human Rights Policy 2019*
[206] Pandora, *Pandora A/S Suppliers' Code of Conduct*
[207] Pandora, 2018, *Transparency in supply Chains Statement*, s. 1.

I 2019 versionen fremgår det også, at Pandora respekterer alle menneskerettigheder, men de specifikke nævnt ovenfor bliver ikke fremhævet i de nye version. Pandoras *Transparency in Supply Chains Statements* er alle godkendt af bestyrelsen og dateret. Den seneste er dateret d. 16.06.2020[208].

Identificerer virksomheden risici for påvirkning af menneskerettighederne specifikke for dem?

I Pandoras bæredygtighedsrapport fra 2019 fremgår det, at de fører en due diligence proces årligt, hvor de identificerer potentielle risici[209]. I Pandoras *Transparency in Supply Chains Statement* og i deres årsrapportering identificerer Pandora, at deres primære særlige risici er knyttet til deres værekæde og mineudvinding[210]:

> *"Pandoras primære risiko for at påvirke menneskerettighederne negativt er i forbindelse med udvinding vores råmaterialeprodukter i vores varekæde og mere specifikt i guld, sølv, kobber og palladium"* [211]

Pandora er altså særligt opmærksomme på krænkelser af menneske- og arbejdstagerrettigheder i forhold til minedrift. Pandora skriver yderligere, at de også anerkender, at der er risiko for at påvirke menneskerettighederne negativt i den fremstillende del af forsyningskæden[212]. Der identificeres ikke særlige risici på virksomhedens egne faciliteter.

Er der specifikke handlingsplaner i forhold til virksomhedens potentielle og aktuelle menneskerettighedspåvirkninger tilgængelige på deres website?
Pandora nævner ingen steder på deres hjemmeside, at fyringerne i 2018 er blevet anklaget for at ske på baggrund af medarbejdernes aktiviteter i fagforeningen. På Pandoras hjemmeside foreligger der derfor heller ingen handlingsplan for håndtering af de fyrede medarbejderes sag.

Det fremgår af bæredygtighedsrapporten fra 2019, at de risici Pandora identificerer gennem deres årlige due diligence, mindskes gennem deres Responsible Sourcing-program.[213] I forhold til minedrift, hvilket de identificerer som en specifik risiko i deres produktion, nævner Pandora, at de anvender et udvalg af monitoreringsværktøjer for at sikre, at de lever op til deres retningslinjer for social ansvarlighed[214]. Følgende fremgår af Pandoras *Transparency in supply chains statement*:

[208] Pandora, 2019, *Transparency in supply Chains Statement*, s. 5.
[209] Pandora, Sustainability report 2019, s. 24
[210] Pandora, 2019, *Transparency in supply Chains Statement*, s. 2.
[211] Pandora, 2019, *Transparency in supply Chains Statement*, s. 2.
[212] Pandora, 2019, *Transparency in supply Chains Statement*, s. 2.
[213] Pandora, Sustainability report 2019, s. 24
[214] Pandora, 2019, *Transparency in supply Chains Statement*, s. 2.

1. Ansvarlig indkøbspraksis
2. Due diligence af varekæden
3. Leverandør auditering i varekæden
4. Krav om leverandøres overholdelse af retningslinjer
5. Intern ansvarlighed
6. Træning af leverandører[215]

Nærmere information omhandlende specifikke handlingsplaner er ikke tilgængelig på Pandoras hjemmeside.

Viser virksomhedens afrapportering, at den effektivt har håndteret konsekvenserne af deres påvirkninger af menneskerettigheder?
Pandora forpligter sig til at svare åbent og transparent ved enhver oplevet krænkelse af menneskerettighederne[216]. De udgiver hvert år en etik-rapport, kaldet enten *ethics report* eller *Sustainability Report* (efter 2018), der har til formål at rapportere på ikke-finansielle forhold i virksomheden. Her nævnes dog ikke fyringerne. Der findes heller ikke anden offentlig tilgængelig afrapportering på, at Pandora effektivt har håndteret konsekvenserne af deres påvirkninger af menneskerettighederne i den konkrete sag. Ingen steder er det nævnt, at virksomheden er blevet dømt for at overtræde deres medarbejderes ret til foreningsfrihed og beskyttelse af retten til at organisere sig.

Pandoras faciliteter i Thailand nævnes mange gange i årsrapporten og bæredygtighedsrapporten fra både 2018 og 2019, men retssagen i Thailand er ikke nævnt. Til gengæld lægger virksomheden vægt på den nystiftede fagforening:

> *"I 2018 blev Pandora Thailand for første gang kontaktet af en fagforening. Vi respekterer vores kollegers ret til at organisere sig og har underskrevet en kollektiv aftale for 2019."*[217]

Ifølge bæredygtighedsrapporten 2019 har Pandora arbejdet sammen med fagforeningen, siden den blev etableret i 2018 [218].

I bæredygtighedsrapporten fra 2018 skriver Pandora om en negativ påvirkning af arbejdernes rettigheder, som de har håndteret. Arbejdernes ugentlige arbejdstid havde i perioder oversteget 60 timer om ugen i 2018, hvilket overskrider ILO's standarder. De indførte derfor nattevagter på deres fabrikker, som et forsøg på at rette op på dette[219].

I rapporten skriver de derudover, at de fleste sager om leverandørers brud på deres forpligtigelser hovedsageligt omhandler sikkerhed, sundhed eller

[215] Pandora, 2019, *Transparency in supply Chains Statement*, s. 3.-4.
[216] Pandora, 2018, *Transparency in supply Chains Statement*, s. 2.
[217] Pandora, *Sustainability Report 2018* s. 34
[218] Pandora, *Sustainability Report 2019*, s. 24
[219] Pandora, *Sustainability Report 2018* s. 34

arbejdstagerrettigheder. Der er en statistik over, hvad sagerne har handlet om[220]. Det fremgår dog ikke, hvor mange sager eller sagens omfang.

Kommentar fra Pandora

"I 2018 omstrukturerede Pandora sin arbejdsstyrke i Thailand på grund af en effektivisering af vores faciliteter og lavere produktionsmængder. 79 kolleger blev afskediget. Alle afskedigelser var baseret på objektive, målbare og dokumenterbare kriterier, f.eks. bedømmelse af præstation. Pandora tilbød alle påvirkede medarbejdere fratrædelsesvilkår i overensstemmelse med den thailandske lovgivning. Efter omstruktureringen insisterede nogle af de afskedigede medarbejdere på at blive genansat og indledte en retssag mod Pandora. Pandora lavede aftaler med alle undtagen ni ansatte inden arbejdsdomstolens dom. Retten fandt, at de ni ansatte faktisk havde et lav præstationstal (som dokumenteret ved ovennævnte objektive kriterier), men da omstruktureringsprocessen overlappede med dannelsen af fagforeningen, dømte retten også, at fagforeningsmedlemskabet var en medvirkende faktor til fyringerne. Domstolen tog hensyn til at medarbejderne var lavpræsterende, og pålagde ikke virksomheden at genansætte dem, men i stedet betale dem yderligere kompensation end den lovbestemte fratrædelseskompensation, som virksomheden allerede havde betalt ved afskedigelse. Pandora levede op til retsafgørelsen og betalte kompensation til de ansatte, som retten krævede. Pandora har aldrig appelleret sagen for at få den yderligere kompensation tilbagebetalt fra de ni ansatte. Vi ønsker at gøre det klart, at Pandora aldrig har registreret medarbejdernes fagforeningsmedlemskab. Vi har ikke viden om, hvem der er fagforeningsmedlemmer, og hvem der ikke er, da medlemsregistret er fortrolige oplysninger, der kun opbevares af Arbejdsministeriet i Thailand og den relevante fagforening. Vi kan derfor ikke bekræfte de nævnte tal fra WRC om arbejdernes påståede fagforeningsmedlemskab. Pandora respekterer og støtter vores medarbejderes ret til at foreningsfrihed og til at deltage i kollektive forhandlinger. Pandora begyndte at samarbejde med fagforeningen på vores thailandske faciliteter, ligeså snart at den blev etableret i 2018, og siden da har Pandora indgået i kollektiv forhandling.

Pandora har været et certificeret medlem af Responsible Jewellery Council (RJC) siden 2012. Vores aktive RJC-medlemskab bekræfter, at vi har politikker og procedurer for at sikre respekt for menneskerettighederne. Gennem vores RJC-certificering foretager vi due diligence for at identificere risici, og som det fremgår af vores årsrapportering, er den mest fremtrædende menneskerettighedsproblematik at finde i vores varekæde og specifikt forbundet med minedrift. For at mindske disse risici indkøber Pandora metaller og natursten fra certificerede ansvarlige leverandører.

Den ugentlige arbejdstid i 2018 overskred i perioder og i mindre grad 60 timer på grund af øget efterspørgsel i løbet af kortere perioder med specifikke kampagner. Alt i overensstemmelse med thailandske love og RJC-standarder.

[220] Pandora, *Sustainability Report 2019* s. 20

JYSK

Virksomhedens Profil
JYSK er en international kæde, der sælger boligtekstiler og inventar. Virksomheden er grundlagt i 1979 og har hovedkontor i Brabrand. I det finansielle år 2018/2019 havde JYSK en omsætning på 28,3 milliarder kr[221]. Der er cirka 23.000 ansatte verden over.[222]

I dag har JYSK mere end 2800 butikker i 52 lande i hele verden, og sælger derudover også deres produkter online[223]. JYSK består af JYSK Nordic, Jysk Franchise og DÄNISCHES BETTENLAGER, der tilsammen udgør JYSK group, der ejes Lars Larsen Group[224].

JYSK har afdelinger i Belgien, Bosnien-Hercegovina, Bulgarien, Kroatien, Tjekkiet, Danmark. Finland, Frankrig, Grækenland, Ungarn, Irland, Italien, Holland, Norge, Polen, Portugal, Rumænien, Serbien, Slovakiet, Slovenien, Spanien, Sverige, Schweiz, Ukraine, Storbritannien, Østrig, Tyskland, Albanien, Armenien, Azerbaijan, Hviderusland, Canada, Cypern, Estland, Færøerne, Georgien, Grønland, Island, Indonesien, Kasakhstan, Kosovo, Kuwait, Letland, Litauen, Malta, Moldova, Montenegro, Nordmakedonien, Tajikistan, Thailand, Forenede Arabiske Emirater og Vietnam.

Inden for de sidste par år har JYSK rykket meget af deres produktion fra Kina til forskellige lande i Østeuropa. I 2019 åbnede de et stort distributionscenter i Bozhuristhe i Bulgarien, fordi JYSK gerne vil være tættere på kunder i Balkan-regionen [225]. JYSK har ingen produktionsfaciliteter selv, men handler med 100 traders på ca. 1200 fabrikker i 50 lande[226].

Har virksomheden offentlige tilgængelige retningslinjer, der forklarer virksomhedens forpligtelse overfor menneskerettighederne?
På deres hjemmeside fremgår det, at JYSK er medlem af Amfori Business Social Compliance Initiative (Amfori BSCI), og bruger deres Code of Conduct til at sikre sig, at deres leverandører forpligter sig til en etisk og social ansvarlig handel[227].

'Amfori BSCI Code of Conduct' består af følgende 11 principper, som alle underleverandører skal overholde og acceptere:

[221] JYSK, *JYSK Annual report 2018/2019*, s. 7
[222] JYSK, *JYSK Annual report 2018/2019*, s. 16
[223] JYSK, *JYSK Annual report 2018/2019*, s. 19
[224] Lars Larsen Group: https://larslarsengroup.com/group-structure
[225] JYSK, *JYSK Annual report 2018/2019*, s. 28
[226] JYSK Nordic, *Slavery and Human Trafficking Statement 2017/2018*
[227] JYSK: https://www.jysk.com/supplier-management

- Retten til foreningsfrihed og kollektiv organisering
- Retfærdig betaling
- Arbejdsmiljø og sikkerhed
- Special beskyttelse af unge arbejdere
- Ingen tvangsarbejde
- Etisk handel
- Ingen diskrimination
- Arbejdstid
- Ingen børnearbejde
- Ingen uregelmæssig ansættelse
- Beskyttelse af miljøet

Derudover har JYSK en 'Slavery and Human trafficking Statement 2018/2019', der er underskrevet af administrerende direktør for JYSK Nordic, Jan Bøgh.

I statementet fremgår det, at JYSK Nordic følger en intern politik omkring menneskerettigheder, der bygger på FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv, og at virksomheden dermed forpligter sig til at respektere menneskerettighederne og hjælpe til genopretning, hvis de medvirker til en negativ påvirkning af menneskerettighederne. Derudover står der: "*denne forpligtelse gælder enhver negativ indvirkning, vi kan forårsage eller bidrage til gennem vores koncerndrift og forretningsforhold*"[228].

Identificerer virksomheden risici for påvirkning af menneskerettighederne specifikke for dem?

I JYSK Nordics 'Slavery and Human trafficking Statement 2018/2019' fremgår det, at de forpligter sig til at arbejde efter en due diligence proces, hvor de identificerer, hvor de væsentligste risici for de negative følger kan forekomme i deres aktiviteter.

JYSK Nordic identificerer her, at den største risiko for slaveri og menneskehandel er relateret til tvangsarbejde og børnearbejde i deres varekæde. Der er altså kun identificeret specifikke risici i forhold til moderne slaveri og menneskehandel men ikke andre menneskerettighedsforpligtigelser. Der fremgår ikke specifikke risici-vurderinger i andre dokumenter, der er offentligt tilgængeligt på deres hjemmeside.

Viser virksomhedens afrapportering, at den effektivt har håndteret konsekvenserne af deres påvirkninger af menneskerettigheder?

I forhold til risikoen for tvangsarbejde og børnearbejde i varekæden har JYSK følgende trin for due diligence og for at monitorere deres varekæde:

[228] JYSK, *Slavery and Human Trafficking Statement 2017/2018*

- Indsamlet information og vurderet pålidelig information om deres forretningspartneres forpligtelser til social ansvarlighed gennem BSCI auditering
- Bedt signifikante forretningspartnere om at acceptere forpligtelserne i JYSKs code of conduct og BSCI terms of implementation og forpligte sig til at give de forpligtelser videre til deres egne partnere
- Evalueret risikoen ved nye leverandører

Derudover fremgår det af JYSKs hjemmeside, at de foretrækker at fortsætte samarbejder med producenterne i stedet for at bryde dem. Det er dog vigtigt for dem, at de ser forbedringer på fabrikkerne, og hvis det ikke sker, vil de afslutte samarbejdet [229].

Viser virksomhedens afrapportering, at den effektivt har håndteret konsekvenserne af deres påvirkninger af menneskerettigheder?

Der er ingen afrapportering tilgængelig på JYSKs hjemmeside, der viser, at de har håndteret negative påvirkninger af menneskerettighederne. Jysk har dog afrapporteret på menneskerettighederne som en del af deres koncernregnskab. Denne rapport er tilgængelig hos Erhvervs- og Selskabsstyrelsen[230]. Her står der bl.a., at Lars Larsen Group modtog en klage via deres Whistleblowersystem, der var værd at undersøge[231]. Der står ikke, hvad den omhandlede, eller hvordan den er blevet håndteret. Det fremgår også, at 72 % af Jysk Nordics og Bettenwelt & DBLs direkte leverandører i risikolande er blevet auditeret[232]. Det fremgår ikke, om der er registreret nogle potentielle menneskerettighedsrisici eller konsekvenserne ved auditeringerne.

[229] Jysk: https://www.jysk.com/supplier-management
[230] Virk: https://datacvr.virk.dk/data/visenhed?enhedstype=virksomhed&id=86001519&soeg=LLG%20A/S&type=Alle&sortering=default&language=da
[231] Jysk Holdings A/S, *Annual report 2018/2019* (Annual year 1/9-31/8), s. 40
[232] Jysk Holdings A/S, *Annual report 2018/2019* (Annual year 1/9-31/8), s. 46, 49

Bilag 1: Ørsteds svar

Ørsted

Til DanWatch

Kære Louise og Amanda,

4. marts 2020

Tak for henvendelsen vedr. vores menneskerettighedsarbejde og tak for jeres grundige gennemgang af vores politikker og procedurer på området. Vi har lavet nogle præciseringer i vedhæftede fil, som vi håber, I vil implementere i den endelige rapport.

Ørsteds grønne strategi
I materialet fokuserer I på Gazprom, der udvinder naturgas. Naturgas er et fossilt brændsel, som på verdensplan er årsag til omkring 15% af de globale CO2-udledninger. Naturgassen udgør i dag 22% af verdens samlede energiforbrug.

I Ørsted er vores vision at bidrage til at skabe en verden, der udelukkende kører på grøn energi. Derfor er det vores strategi at udfase fossile brændsler fra vores virksomhed helt. Vi har siden 2006 reduceret CO2-udledningen fra vores energiproduktion med 86%, og vi har sat et mål om at blive helt CO2-neutrale i vores energiproduktion (scope 1 og 2) i 2025. Det mål vil vi opnå gennem fortsatte investeringer i grøn energi, ikke mindst havvind, samt ved at fortsætte reduktionen af vores CO2-udledninger fra vores kraftværker og vores øvrige drift. I 2023 vil vi helt have udfaset kul fra vores energiproduktion.

Vi har endvidere sat et mål om, at vores værdikæde (scope 3) skal være CO2-neutral senest i 2040, og at vi skal halvere emissionerne herfra i 2032 sammenlignet med 2019. Denne målsætning omfatter vores handel med el og naturgas, samt emissionerne fra vores leverandørkæde.

Som en konsekvens har vi meldt ud, at vi gradvist vil udfase naturgassen fra vores virksomhed, herunder handel med naturgas, der i dag udgør ca. 2% af vores driftsindtjening. Derfor vil vi ikke forlænge eller indgå nye langsigtede gaskøbsaftaler. Det gælder også for aftalen med Gazprom.

Kontrakten med Gazprom Export, som I refererer til, blev indgået af det daværende DONG Energy i 2006, og løber fra 2011 til 2031. I den periode kan kontrakten ikke opsiges. Kontrakten forpligter Ørsted til at aftage en fast årlig mængde naturgas fra Gazprom frem til 2031. I 2018 aftog vi 1,72 bcm svarende til 0,3% af Gazproms samlede gasproduktion. Danmark er generelt set velforsynet med naturgas, og vi videresælger derfor den gas vi køber af Gazprom på de internationale markeder, særligt på det tyske marked, hvor der er et behov for naturgas efter de tyske politikeres beslutning om at udfase atomkraft og deres ønske om at begrænse afbrændingen af kul så meget som muligt.

Ørsted A/S Nesa Allé 1 2820 Gentofte Danmark Tlf. +45 99 55 11 11 orsted.com
Hovedkontor: Kraftværksvej 53, 7000 Fredericia, Danmark CVR-nr. 36 21 37 28

Ørsted

Ansvarlig leverandørstyring
I har valgt at fokusere jeres case på menneskerettigheder i leverandørkæden. Som I henviser til, er det i leverandørkæden, at vi selv vurderer, at vi har de største risici for negative indvirkninger på menneskerettighederne.

Vi har i dag et systematisk program for ansvarlig leverandørstyring (Responsible Business Partner Programme), som løbende er blevet styrket. Vi rapporterer om programmet i vores sustainability rapport og på vores hjemmeside, samt i dialogen med vores interessenter.

Siden april 2007 har vi haft en Code of Conduct for Business Partners, som udtrykker de forventninger, vi har til alle vores forretningspartnere, herunder leverandører, inden for områderne menneske- og arbejdstagerrettigheder, miljø, og anti-korruption. Vores Code of Conduct er en del af alle kontrakter, og det er med afsæt i den, at vi foretager audits af forretningspartnere, hvis vi vurderer, at der er risiko for, at en leverandør ikke lever op til vores forventninger.

Vores Code of Conduct er løbende blevet udviklet i takt med nyere retningslinjer som fx FN's Retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv og OECD's Retningslinjer for multinationale virksomheder. Blandt andet tilføjede vi i 2014 en bestemmelse om, at leverandører skal konsultere lokalsamfund, herunder oprindelige folk.

Vores program for ansvarlig leverandørstyring anvender en risikobaseret tilgang, hvor produktionsland, produktionskategori samt vores mulighed for at påvirke leverandørens praksis indgår i risikovurderingen. Vi foretager løbende risikovurdering af nye kontrakter, tematiske risikovurderinger, samt en årlig vurdering af de største igangværende kontrakter på tværs af forretningen.

På baggrund af risikovurderingerne foretager vi hvert år en række audits af, hvor godt leverandørerne lever op til vores forventninger. I de tilfælde, hvor leverandører ikke lever op til vores forventninger, samarbejder vi med leverandørerne om at implementere forbedringer. I 2019 foretog Ørsted 18 audits med fokus på menneskerettigheder og 306 audits med fokus på menneskers sikkerhed.

Vi indgår langt størstedelen af vores store kontrakter med leverandører til vores havvindprojekter, som er det strategiske fokus for vores forretning og derfor også for vores program for ansvarlig leverandørstyring. Her arbejder vi især på at sikre, at de leverandørkæder, som er ved at blive etableret i vores nye markeder for havvind i Taiwan og USA, er ansvarlige.

Det fremsendte materiale
I den konkrete case om Gazprom er der som nævnt tale om en kontrakt, som blev indgået af det daværende DONG Energy i 2006. På det tidspunkt, hvor kontrakten blev indgået, var vores Code of Conduct endnu ikke formuleret og indført, og derfor er Code of Conduct ikke en del af kontrakten med Gazprom. Udformningen af kontrakten med Gazprom giver ikke mulighed for, at vi efterfølgende har kunnet kræve Code of Conduct indført i kontrakten. Og som nævnt, kan vi ikke opsige aftalen. Derfor har vi

KLAUSULERET INDTIL 12. AUGUST 2020

Ørsted

ikke noget formelt grundlag for at kræve oplysninger eller foretage inspektioner for at undersøge spørgsmål, som vedrører mulige overtrædelser af vores Code of Conduct.

Det havde bestemt været at foretrække, hvis Code of Conduct havde været en del af kontraktgrundlaget, da det havde stillet os i en stærkere position i forhold til at kræve oplysninger eller foretage audits i forhold til Gazprom. Imidlertid var virksomheders fokus på risici for overtrædelse af menneskerettigheder et helt andet sted tilbage i midt 00'erne. Det samme gjaldt for det daværende DONG Energy hvilket understreges af, at DONG Energy's første Code of Conduct for leverandører blev udarbejdet og indført i 2007.

Casen er dermed en undtagelse fra den normale praksis i vores program for ansvarlig leverandørstyring, hvor vi systematisk anvender vores Code of Conduct, samt vurderer risici, foretager audits, og implementerer forbedringer. Vi mener derfor ikke, at casen kan anvendes til at vurdere styrken af vores program.

Vi har på baggrund af jeres henvendelse iværksat en nærmere undersøgelse af sagen. Som en del heraf, har vi rettet henvendelse til Gazprom og bedt om at få en redegørelse for, hvordan de ser sagen og hvad de har gjort for at varetage de lokale folks rettigheder. Det fremgår af case materialet og andet offentligt materiale såsom Corporate Human Rights Benchmark, at Gazprom kender til emnet. Når vi har modtaget Gazproms redegørelse, vil vi vende tilbage til jer.

Med venlig hilsen

Rasmus Skov
Head of Sustainability
Ørsted